

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Iveta Molčanová

Netradičné metódy na hodinách SJL v primárnom vzdelávaní

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Iveta Molčanová

Kontakt na autora: Základná škola Československej armády 22, Prešov
ivetamolcanova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Netradičné metódy na hodinách SJL v primárnom vzdelávaní

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Viktória Janeková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

slovenský jazyka a literatúra, netradičné metódy, Cubing, Clustering, Voľné písanie, pravidlá používania metód, aktívny žiak

Anotácia

Práca ponúka scénar troch vyučovacích hodín slovenského jazyka a literatúry pre ISCED1. Predstreté hodiny približujú prácu s pravidelným uplatnením netradičných metód vyučovania, napr.: Voľné písanie, Clustering, Cubing.

OBSAH

Úvod	5
1 Slovenský jazyk a literatúra v primárnom vzdelávaní jeho metódy a formy výučby	7
1.1 ISCED 1- Primárne vzdelávanie	7
1.2 Kľúčové kompetencie ISCED 1.	7
1.3 Vzdelávacie oblasti ISCED 1.	8
1.4 Oblasť Jazyk a komunikácia	8
1.5 Predmet Slovenský jazyk a literatúra	9
1.6 Vyučovacie metódy a ich kategorizácia	9
1.7 Netradičné metódy vyučovania	10
1.8 Voľné písanie, Clustering, Cubing	11
1.9 Organizačné formy výučby	12
2 Štruktúra hodín slovenského jazyka a literatúry s využitím aktivizujúcich metód.....	12
2.1 Stanovenie cieľa práce	13
2.2 Charakteristika metódy Clustering.....	13
2.3 Námet na realizáciu vyučovacej hodiny SJL	15
2.4 Charakteristika metódy Voľné písanie.....	21
2.5 Námet na realizáciu vyučovacej hodiny literatúry.....	22
2.6 Charakteristika metódy Cubing.....	27
2.7 Námet na realizáciu vyučovaciu hodinu slohu.....	27
2.8 Výhody a nevýhody používania aktivizujúcich metód.....	31
2.9 Odporúčania pre prax.....	32
Z á v e r	33
Zoznam bibliografických odkazov	34
Zoznam príloh.....	36

ÚVOD

Škola sa stáva miestom získavania nových informácií, ale predovšetkým sa stáva dielňou prípravy na praktický život. Doteraz bola situácia taká, že mnohí učitelia (a je ich väčšina i dnes) žiadajú presné usmerňovanie, návody na vyučovanie, konkrétne odporúčania, a to tak v metódach a formách, ako i v učebných osnovách. Tak sme boli zvyknutí roky v učiteľskej praxi. Bolo to násilné, ale pohodlné, bez akejkoľvek individuálnej zodpovednosti a najmä bez tvorivosti. Tvorivosť je ten prvok, ktorý sa má uplatňovať nielen v didaktike predmetu, ale rovnako u žiaka aj u učiteľa. Výsledkom tvorivej spolupráce učiteľ – žiak, v predmete slovenský jazyk a literatúra, je správne používanie jazyka a jeho uplatňovanie v praktickom živote aj v písomnom prejave.

Tento proces by sa mal diať automaticky bez toho, aby si žiak uvedomoval zákonitosti stavby jazyka a jeho usporiadania. Systematická spolupráca pôsobiaca v interakcii učiteľ – žiak bude smerovať k hlbšiemu poznaniu materinského jazyka, k väčšej hrdosti a úcte k jazyku.

Toto všetko sme sa snažili aplikovať v tejto práci, ktorej **cieľom** je vytvoriť a prezentovať námety vyučovacích hodín s aktivizujúcimi metódami v predmete slovenský jazyk a literatúra. Ponúknuť možnosti integrácie aktivizujúcich metód ako napríklad: voľné písanie, cubing, clustering do výučby, aby sa hodiny slovenského jazyka a literatúry stali prítiažlivejšie pre žiakov i učiteľov. Aktivizujúce metódy sme v praxi skúšali niekoľko mesiacov. Umožnili sme tieto námety vyučovacích hodín vyskúšať aj kolegyniam, aby sme získali nezávislý názor. Integráciu a efektívnosť týchto metód sme overili pomocou porovnávacej analýzy a štruktúrovaného rozhovoru s učiteľmi našej školy. Tieto metódy učia žiakov premýšľať, analyzovať, komunikovať, tvoriť vlastné texty, argumentovať, hodnotiť a výrazne obohacujú ich slovnú zásobu.

Práca je členená na dve kapitoly, v prvej kapitole sa venujeme teoretickej podstate témy našej práce. Snažíme sa upriamiť pozornosť na teoretické vymedzenie pojmu vyučovacie metódy, ich kategorizáciu a na vymedzenie pojmu aktivizujúce metódy. Druhá z nich predstavuje praktickú časť a porovnávaciu analýzu, charakteristiky aktivizujúcich metód Clustering, Voľné písanie a Cubing. Jednotlivé metódy podrobnejšie opisujeme do takej miery, aby mohli byť využívané učiteľmi na vyučovacích hodinách. Zároveň obsahuje konkrétne aplikácie týchto metód na

vyučovacích jednotkách slovenského jazyka a literatúry, ktoré sme využívali a overovali päť mesiacov vo štvrtom ročníku ZŠ. Posledná podkapitola ponúka odporúčania pre prax. Prílohy tejto práce majú ambíciu zintenzívniť jej názornosť a konkrétnosť.

V práci vychádzame z tvorivých zážitkov, z vlastných skúseností i skúseností mojich kolegov a vlastného tvorivého nadšenia, ktoré sme získali počas šesťročného pôsobenia v alternatívnej triede na ZŠ Mukačevská a ZŠ Československej armády v Prešove. Vždy sme hľadali nové metódy ako zefektívniť vyučovací proces.

1 SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ, JEHO METÓDY A FORMY

Aby sme dokázali poskytnúť žiakom všestranný rozvoj v tejto oblasti, najmä v predmete Slovenský jazyk a literatúra, ktorej je venovaná táto práca, je nutné poznať a aplikovať do praxe Štátny vzdelávací program pre 1.stupeň základnej školy v Slovenskej republike. Tento program, podľa ktorého sa postupuje v celej Európskej únii International Standard Classification of Education(d'alej ISCED) pre Primárne vzdelávanie má označenie ISCED 1, vydal ho Štátny pedagogický ústav (d'alej ŠPÚ). Pre našu prácu a dokonale poznanie predmetu je nosná jeho oblasť s názvom Jazyka a komunikácia, ktorej jednou zložkou je aj predmet Slovenský jazyk a Slovenská literatúra.(ISCED1, 2008, s.11)

1.1 ISCED 1 – Primárne vzdelávanie

ISCED 1 je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu škôl. Podľa nového školského zákona je to najvyšší cieľovo programový projekt vzdelávania, ktorý okrem iného zahŕňa a objasňuje profil absolventa, rámcové plány stupňa vzdelávania, ako aj rámcové učebné osnovy pre jednotlivý stupeň vzdelávania (ŠPÚ, ISCED 1, 2008,s.3).

Dokument ISCED 1 je zameraný na rozvoj a vzdelávanie žiakov na prvom stupni základných škôl. Tento dokument jasne vymedzuje celý program a ciele primárneho vzdelávania. Jeho súčasťou je organizácia vzdelávania, personálne zabezpečenie, materiálno-technické zabezpečenie, ako aj hodnotenie žiakov i včasná korekcia rôznych znevýhodnení, podchytenie žiakov s nadaním, ako aj so špeciálno-vzdelávacími potrebami, ktoré sa premietajú do cieľov ISCED 1. (ISCED 1, 2008,s.6)

Dôležitou súčasťou vzdelávania žiakov na jednotlivých stupňoch vzdelávania je rozvoj kľúčových kompetencií, ktoré sú prispôsobené jednotlivým stupňom vzdelávania. Otvorenosť tohto dokumentu dáva možnosť aktualizácie podľa potrieb a požiadaviek(ISCED 1,2008, s.4).

1.2 Kľúčové kompetencie ISCED 1

Každý stupeň vzdelávania rozvíja určité kľúčové kompetencie u žiakov. Ich osvojenie a cielené rozvíjanie na jednotlivých stupňoch vzdelávania tvorí pevné základy pre ďalší

rozvoj a vzdelávanie. „U žiaka na primárnom stupni vzdelávania osvojujeme tieto kľúčové kompetencie, spôsobilosti :

1. *Sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti)*
2. *Kompetencie v oblasti matematického a prírodovedného myslenia*
3. *Kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií*
4. *Kompetencia učiť sa učiť*
5. *Kompetencia riešiť problémy*
6. *Osobné, sociálne a občianske kompetencie*
7. *Kompetencia vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry“ (ISCED 1, 2008, s.)*

1.3 Vzdelávacie oblasti ISCED 1

Vzdelávacie oblasti a prierezové témy sú dôležitou súčasťou ISCED 1.

Dokument ISCED 1- Primárne vzdelávanie uvádza: „**Vzdelávacie oblasti** sú okruhy, do ktorých patrí problematika vyčlenená z obsahu celkového vzdelávania a z formovania kľúčových kompetencií. **Prierezové témy** sa prelínajú vzdelávacími oblasťami.“ (ISCED1, 2008,s.10)

Aby bol celkový obsah primárneho vzdelávania zrozumiteľný a priehľadný, je rozdelený do siedmych vzdelávacích oblastí a to:

- ❖ Jazyk a komunikácia
- ❖ Matematika a práca s informáciami
- ❖ Príroda a spoločnosť
- ❖ Človek a hodnoty
- ❖ Človek a svet práce
- ❖ Umenie a kultúra
- ❖ Zdravie a pohyb

1.3 Oblasť Jazyk a komunikácia

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia je zameraná na rozvíjanie komunikatívnych schopností žiakov, pričom sa najväčší dôraz kladie na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, na prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť. Zahŕňa tri predmety: Slovenský jazyk a Slovenská literatúra, Jazyk národností a literatúra, Prvý cudzí jazyk. (ISCED 1, 2011, s.3)

1.4 Predmet Slovenský jazyk a literatúra

Slovenský jazyk a literatúra na základných školách je nosným predmetom. Prostredníctvom tohto predmetu sa žiaci zoznamujú s jazykom ako takým, literárnym dielom a učia sa chápať jeho podstatu. Slovenský jazyk a literatúra v primárnom vzdelávaní je u žiakov nie veľmi obľúbeným predmetom. Vysvetlenie je veľmi jednoduché. Pretože cieľom jazykového vyučovania je naučiť žiakov nielen základné pojmy a poučky, ale naučiť ich myslieť v súvislostiach, komunikovať (ústne a písomne) na primeranej úrovni a naučiť ich rozumieť jazykovým prejavom z obsahovej stránky, je to pre žiakov náročné, komplikované a niekedy aj nudné. Nezanedbateľnou je i literárna zložka jazyka.

„Metódy a formy, ktoré vedú k dosiahnutiu cieľa, ktorým je spisovné ovládanie reči v ústnom i písomnom prejave sú rôzne a rôzni autori ich odporúčajú používať individuálne. Ide najmä o to, aby boli čo najúčinnnejšie a najefektívnejšie pre daný druh učiva, s ohľadom na toho ktorého žiaka.“(ISCED 1, 2011,s.3)

1.5 Vyučovacie metódy a ich kategorizácia

Vyučovacie metódy, ich klasifikácia je jednou z oblastí, ktoré by mal pedagóg poznať. Už výklad významu slova metóda, ktoré je odvodené z gréckeho slova „methodos“ naznačuje, že ide o cestu, alebo spôsob, ako dosiahnuť stanovené ciele. Pomocou vhodne zvolených metód nedosiahneme len ciele, ktoré sme si vytýčili vo výchovno-vzdelávacom procese, ale prostredníctvom nich vplývame aj na celkovú osobnosť žiakov. Didaktika opisuje množstvo metód, ktoré sa využívajú vo výchovno-vzdelávacom procese. Najpoužívanejším delením podľa E. Petláka (2004,s.127) je triedenie podľa vyučovacieho procesu a to na metódy:

- ❖ Motivačné – vzbudzujú záujem o učenie
- ❖ Expozičné – žiak sa oboznamuje s učivom
- ❖ Fixačné – zahŕňajú opakovanie a utvrdzovanie učiva
- ❖ Diagnostické a klasifikačné – zahŕňajú hodnotenie, kontrolu a klasifikáciu (Petlák,2004,s.127)

Ďalej Petlák (2004, s.128) uvádza, že podľa Maňáka – Šveca môžeme členiť metódy:

- ❖ Klasické vyučovacie metódy – tu zahrňujú metódy *slovné*, metódy *názorné*, metódy *praktické*

- ❖ Aktivizujúce metódy – patria tu *diskusné metódy, heuristické metódy, situačné metódy, problémové metódy, inscenačné a simulačné metódy, didaktické hry, projektové metódy, výskumné metódy*
- ❖ Komplexné výučbové metódy – to tejto skupiny patria *frontálna výučba, projektové vyučovanie, zážitkové vyučovanie, skupinové a kooperatívne vyučovanie, brainstorming, otvorené učenie...*

Výber a voľbu vyučovacích metód si zvolí, na základe svojich poznatkov a možností pedagóg sám. Nie je v praxi možné odčleniť len jednu metódu a s ňou pracovať na vyučovacej hodine.

1.6 Netradičné metódy vyučovania

Pojem netradičné metódy vyučovania je veľmi široký. Častejšie býva používané pomenovanie – aktivizujúce metódy. Nie je možné poukázať len na zopár metód, ktoré patria do tejto kategórie. Všetky metódy, ktoré vedú k aktívnemu osvojovaniu učiva možno považovať za aktivizujúce. Ide o to, aby si žiak prostredníctvom týchto metód osvojoval učivo aktívne, hodnotnejšie, aby jeho trvácnosť v tomto prípade bola čo najdlhšia. V prípade aktivizujúcich metód sa u žiaka nerozvíja len stránka vedomostná, ale ide aj o rozvoj intelektu a emocionálneho hľadiska u žiakov. V didaktickej teórii neexistuje jednoznačná klasifikácia aktivizujúcich metód. Podľa E. Petláka do tejto kategórie aktivizujúcich metód patria:

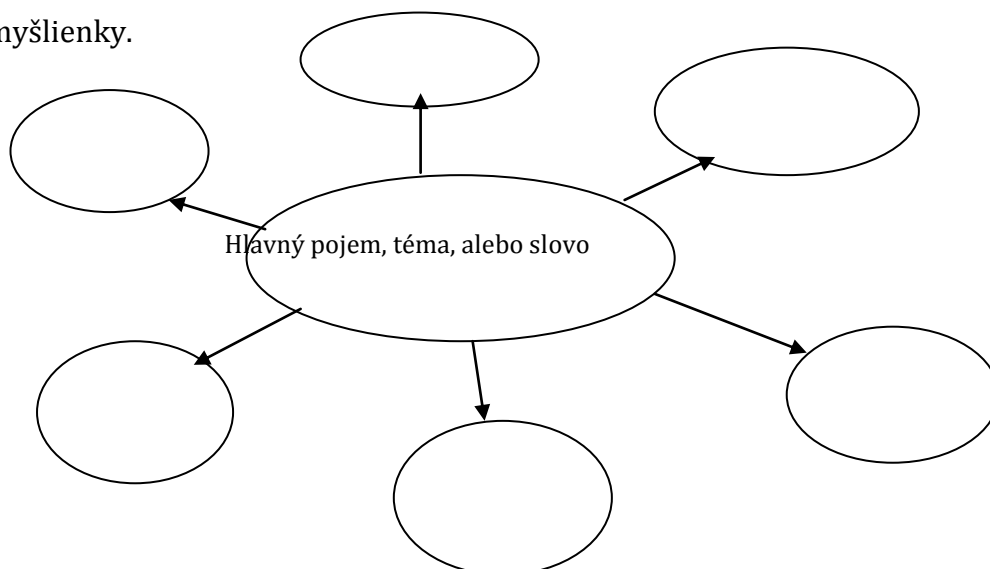
- ❖ Diskusia
- ❖ Brainstorming Situačné metódy
- ❖ Prípadové metódy
- ❖ Riešenie problémových prípadov
- ❖ Riešenie konfliktnej situácie
- ❖ Projektová metóda
- ❖ Inscenačné metódy
- ❖ Didaktické hry
- ❖ Metóda Philips 66
- ❖ HOBO metóda
- ❖ Heuristické metódy
- ❖ Metóda tvorivého riešenia problémov – syntektika W.J.J. Gordona (Petlák,2004,s.147)

1.7 VOLNÉ PÍSANIE, CLUSTERING, CUBING

Jedným z dôležitých krokov pri spracovaní témy našej práce bola aj voľba metodiky. Našou voľbou pri spracovaní tejto práce boli aktivizujúce metódy Voľné písanie, Clustering a Cubing, ktorým sa chceme venovať v tejto podkapitole. Medzi základné pramene, z ktorých sme čerpali tieto metódy, patrí publikácia Grecmanovej et al. (2000, s. 77-80) a článok Košťálovej (2003) z časopisu Kritické listy. Budeme sa venovať len vybraným metódam, ktoré môžeme adekvátne využiť na hodinách slovenského jazyka a literatúry.

VOLNÉ PÍSANIE - učiteľ zadá tému, na ktorú žiaci píšú súvislý text. V stanovenom čase nepretržite pracujú. Ak vyčerpajú nápady, píšú myšlienky, ktoré im prídu na myseľ, aj v prípade, že je to nezmysel (napr. Čo to je za hlúposť... Asi pôjdem do kina...). Nie je dôležitá forma ani estetika vytvoreného textu, nezdôrazňujeme ani pravopis. Nevracajú sa už k napísanému, neupravujú napísaný text. Hlavným cieľom je vyprodukovať čo najviac myšlienok, preto akýkoľvek návrat či hĺbkové premýšľanie o téme by mohol túto produkciu znížiť. V žiadnom prípade nesmieme nikoho nútiť, aby nejakým spôsobom prezentoval svoje výsledky, ak s tým nesúhlasí.

CLUSTERING („zhlukovanie“, myšlienkové mapy) - graficky organizovaný brainstorming, ktorého podstatou je tvorba istej štruktúry myšlienok. Jedná sa o grafické znázornenie myšlienok a pojmov v ich súvislostiach. Do stredu papiera, tabule sa napíše pojem, téma, ktorú zvýrazníme. Žiaci postupne pripájajú do kruhov svoje ďalšie myšlienky a spájajú ich čiarami s hlavou témou. Nakoniec sa z nápadov vyhodnotia všetky možné správne odpovede.. Cieľom tejto metódy je pomôcť žiakovi uvedomiť si vedomosti, poznatky a súvislosti medzi nimi, ktoré má vo svojom podvedomí. Pomáha im usporiadať si myšlienky pred písaním alebo opakovaním väčšieho celku. Rozvíja ich schopnosť zaznamenávať heslovité, stručné, podstatné a jasné myšlienky.

CUBING - hádzanie kockou - každá strana kocky predstavuje splnenie jednej úlohy alebo zodpovedanie otázky. Úlohy, resp. otázky sú v obálkach označených príslušnou farbou a daným číslom pre každú skupinu. Týmito úlohami je 6 rôznych typov otázok, ktoré sú na rôznej myšlienkovvej úrovni a začínajú slovami – opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj. Podobne ako predchádzajúce metódy je propagovaná členkami Združenia Orava.

Tieto metódy sa prelínajú vo všetkých fázach tejto práce. O ich jednotlivých krokoch sa budeme zmieňovať v praktickej časti práce. Využitie týchto metód ešte nezaručuje ich úspešnosť a vôbec úspešnosť celého procesu učenia. Je len na učiteľovi, aby zvolil vhodnú metódu, aby ju v prípade potreby upravil, doplnil alebo prepojil s inou metódou.

1.8 Organizačné formy výučby

Základnou organizačnou formou vyučovacieho procesu je vyučovacia hodina. Ak však podľa E, Petláka(2004,s. 170) ak berieme pod týmto pojmom časové hľadisko, tak do tejto kategórie organizačných foriem okrem vyučovacej hodiny patria aj vychádzka, výlet, exkurzia a podobne.

Medzi najprogressívnejšie moderné vyučovacie postupy patrí Rámec pre vyučovanie a učenie - EUR. V úvodnej fáze *evokácii* si žiaci aktívne vybavujú vedomosti o danej téme. Druhá fáza *uvedomenie si významu* poskytuje žiakom nové informácie a myšlienky. V tretej fáze *reflexii* má žiak príležitosť ohliadnuť sa späť za svojimi doterajšími vedomosťami.

2 ŠTRUKTÚRA HODÍN SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY S VYUŽITÍM AKTIVIZUJÚCICH METÓD

Hodiny slovenského jazyka a literárnej výchovy ponúkajú množstvo aktivizujúcich metód, ktoré má učiteľ k dispozícii a môže ich kombinovať podľa preberanej témy, úrovne a záujmov žiakov, ktorých učí.

Aktivizujúce metódy sú postupy, ktoré vedú vyučovanie tak, aby boli výchovno-vzdelávacie ciele dosahované najmä na základe vlastnej učebnej práce žiakov, pričom sa dôraz kladie na myslenie a riešenie problémov. Dajú sa uplatniť vo všetkých fázach vyučovacej hodiny, s určitým obmedzením vo fáze zhrnutia učiva, keď je najvhodnejšia klasická monologická metóda – zhrnutie učiteľom, aby nedošlo k nepresnostiam alebo nejasnostiam.

2.1 Stanovenie cieľ a práce

Ciele tejto práce vychádzajú z cieľov ISCED 1 pre predmet Slovenský jazyk a literatúra.

Hlavným cieľom našej práce je: *Vytvoriť a prezentovať námety vyučovacích hodín slovenského jazyka, literárnej výchovy a slohu s využitím aktivizujúcich metód (voľné písanie, clustering, cubing) v primárnom vzdelávaní.*

Týmto cieľom by sme chceli poskytnúť žiakom získať základy slovenského jazyka a literatúry s využitím aktivizujúcich metód v trojfázovom modeli učenia EUR.

Hodiny sa realizovali v 4.D triede na ZŠ Československej armády v Prešove. Naším ďalším krokom pre nás dôležitým bola voľba metodiky. Základným rámcom vyučovacích hodín v našej práci je tzv. trojfázový cyklus učenia EUR:

E - evokácia,

U - uvedomenie si významu

R - reflexia

Využitie aktivizujúcich metód ešte nezaručuje ich úspešnosť a vôbec úspešnosť celého procesu učenia. Je len na učiteľovi, aby zvolil vhodnú metódu, aby ju v prípade potreby upravil, doplnil alebo prepojil s inou metódou. Využijeme pritom ako vyhodnotenie splnenia stanovených cieľov porovnávaciu analýzu. Vyučovacie hodiny s jednotlivými metódami sme začali realizovať od mesiaca február a pravidelne sme ich zarad'ovali do vyučovacieho procesu cca 3 mesiace. Pomocou porovnávacej analýzy sme

porovnali práce žiakov pred a po pravidelnom využívaní týchto metód na vyučovacích hodinách.

2.2 Charakteristika metódy Zhlukovanie - Clustering

Zhlukovanie- Clustering (niekedy sa nazýva aj mapovanie, alebo siet'ovanie) umožňuje žiakom voľne a otvorene rozmyšľať o danej téme, podnecuje ich myšlienkové procesy pri vytváraní spojení a asociácií medzi myšlienkami.

Pravidlá použitia metódy:

1. Zadáme žiakom úlohu - napísať základné slovo do stredu papiera tak, aby bolo dost' miesta na písanie okolo a povieme im, aby ho zakružkovali.
2. Otázkou: „Čo vás napadne, čo vám prichádza na um, keď myslíte na toto slovo?“ ich motivujeme, aby okolo základného slova napísali všetky asociácie, ktoré ich napadnú. Nech sú to jadrové slova, okolo ktorých opíšu ovál alebo kružnicu. Tie slova alebo pojmy, ktoré sa im budú zdať súvisiace, nech pospájajú čiarami. Nesmieme však pritom hodnotiť alebo selektovať, necháme žiakov značiť a zapisovať všetko, čo ich napadne.
3. Samostatná práca žiakov- zaznamenávanie nápadov a asociácií vyvolaných základným slovom niekoľko minút. Požiadame ich, aby sa pri písaní uvoľnili. Vysvetlíme im, že si nemusia robiť starosti s pravopisom, pretože chceme len zachytiť na papier svoje myslenie. Ak si nie sú istí, nech píšú slova tak, ako si myslia.
4. Povieme žiakom, aby stále a rýchlo písali to, čo ich napadá. Ak nevedia ako ďalej a čo písať, nech si chvíľu mimovoľne čmárajú na boku papiera, až kým sa neobjavia nové nápady alebo si nie sú istí, že už napísali všetko, čo mohli.

Zhlukovanie sa môže použiť:

- ❖ ako príprava žiakov na písanie referátu, ktorý dokážu napísať vlastným jazykom, bez toho aby odpisovali dlhé state z encyklopédií alebo príručiek,
- ❖ na usporiadanie myšlienok žiakov pred písaním alebo rozprávaním o danej téme, aby sa naučili vyjadrovať zrozumiteľne vlastné myšlienky,

- ❖ na aktivizáciu doterajších vedomostí, aby si žiaci oživilí čo o téme vedia a čo k nej cítia a aby spojili doterajšie vedomosti a nové poznatky, ktoré budú získavať pri čítaní a učení, kde sa učiteľ môže presvedčiť o tom, či žiaci vedia vytvárať zmysluplné spojenia medzi doterajšími vedomosťami a novými informáciami,
- ❖ na rozvoj kooperácie. Pri zhlukovaní uskutočňovanom v skupine, si žiaci môžu navzájom odovzdávať poznatky.

Skúsenosti a postrehy pri používaní metódy vo vyučovaní slovenského jazyka

Hoci zhlukovanie často slúži ako myšlienková príprava na písanie zložitejších textov, dá sa využiť aj ako výborná metóda na opakovanie a zhrnutie učiva. Pomáha žiakom zaktivizovať v pamäti naučené vedomosti, uvedomovať si vzájomné súvislosti medzi vlastnosťami javov, o ktorých píšú.

Zhlukovanie, ako výsledný produkt, používame na hodinách slovenského jazyka najčastejšie v morfológii pri osvojovaní si slovných druhov. Používame ho pred preberaním nového učiva napríklad gramatických kategórií slovných druhov, keď potrebujeme k novej téme zopakovať a oživiť už poznané napríklad ohybné slovné druhy, ale aj po prebratí tematického celku, na zhrnutie získaných vedomostí, ich prepojenie so starým, už poznaným a na overenie vedomostí.

2.3 Námet na realizáciu vyučovacej hodiny Slovenský jazyk a literatúra

Príklad na hodinu slovenského jazyka s integráciou slohovej zložky so zameraním na využitie aktivizujúcich metód- CLUSTERIN (zhlukovanie)

Ročník: štvrtý

Trieda: IV.D

Predmet: Slovenský jazyk

Zložka : Morfológia

Tematický celok: Slovné druhy

Téma: Prídavné mená a ich rod

Kognitívny cieľ: Obhájiť používanie správneho rodu prídavných mien v modelových komunikačných situáciách.

Afektívny cieľ: Vnímať a rozlišovať fantáziu od reality, spolupracovať v tíme, prezentovať svoju prácu a prácu skupiny.

Psychomotorický cieľ: Dokázať zostavovať prvky dramatizácie, ich využiť pri tvorbe kultivovaného jazykového prejavu. Dokázať na primeranej úrovni realizovať vlastné literárne predstavy.

Metódy: clusterin, voľné písanie, rozhovor, práca s textom, počúvanie, kompozično-štylizračné cvičenie, interpretačné čítanie

Formy práce: práca v skupinách, samostatná práca s textom, práca vo dvojiciach

Pomôcky: papierové hárky, text, kartičky so slovami, magnetická tabuľa, kľbko vlny.

EVOKÁCIA- V úvode vyučovacej jednotky **otázkami** aktivizujeme predchádzajúce vedomosti o téme, podporujeme záujem o tému.

Žiaci, kto z vás už bol v knižnici? Využili sme metódu kladenie otázok a metódu zhľukovania pri evokácii. Žiaci sa rozdelili do troch skupín vytiahnutím si kartičky s príslušným číslom skupiny a na výkres A3 k základnému slovu pripisovali slová, ktoré ich v súvislosti s daným slovom napadli. Nič nekomentovať, vymedzený čas 5 minút.

1.skupina: *Aká to bola knižnica?* Vymenujte čo najviac slov, ktoré vám prídu na myseľ, keď povieme slovo KNIŽNICA (zhľukovanie). (Príloha 1)

Žiaci v začiatkoch používania tejto metódy uvádzali: plná, farebná, detská, stará, pekná, krásna, veľká, úžasná, zábavná, slovenská, drevená, abecedná, prázdna, dospelácka.

Pri pravidelnom používaní tejto metódy ich zhľuk bol bohatší, pestrejší hoci pracovali kratší čas. Žiaci uvádzali: stavbárska, farebná, detská, záhradná, presklená, moderná, dospelácka, vetraná, olepená, zateplená, múdra, americká, najlepšia, opravená, slávna, špinavá, voňavá, vynovená, dobrá, slovenská, postavená, nová, oranžová, pekná, čarovná, zbúraná, stará.

2.skupina: *Aké knihy ste tam videli?* Vymenujte čo najviac slov, ktoré vám prídu na myseľ, keď povieme slovo KNIHA (zhľukovanie). (Príloha 2)

Žiaci v začiatkoch používania tejto metódy uvádzali: poučná, erotická, záhadná, dobrodružná, zábavná, **komiksy** (*v reflexii v závere hodiny vyhodnotíme, prečo toto slovo tu nepatrí*), dospelácka, rozprávková, tvorivá.

Pri pravidelnom používaní tejto metódy ich zhľuk bol: nová, dievčenská, tvorivá, chlapčenská, kuchárska, komixová, záhadná, čarodejnica, detská, dobrodružná, filmová, romantická, rozprávková, dospelácka, starodávna.

3.skupina: *Aký druh kníh čítate alebo ste čítali? Vymenujte čo najviac slov, ktoré vám prídu na myseľ, keď povieme slovné spojenie DRUHY KNÍH (zhlukovanie). (Príloha 3)*
Žiaci v začiatkoch uvádzali: zábavné, smutné, poučné, detské, rozprávkové, hororové, filmové, skutočné, zvieracie.

Neskôr uvádzali: záhradnícke, zvieracie, veľkonočné, vianočné, prírodné, slovenské, dobrodružné, hlúpe, ľudové, anglické, ľudské, vtipné, poučné, rozprávkové, hororové, zábavné, dospelácke, bláznivé, detské, erotické, kuchárske, tajné. Zistili sme, že zhluk bol bohatý, pestrý, výrazne početnejší s novými slovami.

Tvorba týchto myšlienkových máp je úzko spojená aj s hodinami literatúry, a práve túto skutočnosť výrazne žiaci využívali. Všetky odpovede žiaci zapísali, aj nesprávne, sa vyhodnotili v reflexii v závere hodiny.

Názory žiakov na túto aktivizujúcu metódu boli, že poznámky v „bublínkách“, ako nazvali zhlukovanie, sú pre nich najlepšie, lebo sú stručné a jasné. Ľahko sa z nich učí, tvoria vety a žiaci sa už nechcú učiť „po starom“.

EXPOZÍCIA (uvedomenie)

V tejto fáze išlo o skutočné učenie sa. Žiakov sme oboznámili s novými informáciami, formou čítania textu a rozvíjali základnú komunikačnú zručnosť a to počúvanie. Presunuli sme sa do oddychovej časti triedy (na koberec), žiaci si posadali do polkruhu tak, aby sa navzájom nedotýkali a nerušili. „ *Chcem vám porozprávať o jednej zaujímavej knižnici. Je stará, ale je v nej príjemný pokoj a veľa starých kníh a písomností. Našla som tam jednu zaprášenú knihu, ktorej chýbali strany. Prečítam vám z nej úryvok. Volá sa Stroskotanec. Pretože jej chýba posledná strana, nedozvieme sa, ako sa príbeh končí. Ak sa vám bude páčiť, tak môžeme vymyslieť jeho koniec. Zavrite si teraz oči.*“

Na prečítanie textu sme využili štruktúrované čítanie.

Robinson

„Od mora fúka studený vietor(zhlboka dýchajte, cítite čerstvý vzduch). Vidieť len nepokojné more. V myšli spomínam na vzdialené krajiny, na veľké lode, ktoré plávajú po mori. Idem pomaly po neznámom pobreží. Som bosý a cítim jemný vlhký piesok. V tom piesku vidím malé mušličky a biele kamienky. Som zvedavý, čo všetko priplavil príliv na piesčité breh. Niekoľko polámaných konárov, časti rybárskej siete. Chcel by som nájsť niečo neobyčajné, veľmi cenné. Zrazu vidím v morských vlnách pri brehu malú červenú šnúрку. Je uviazaná okolo úzkeho hrdla fľaše. Rýchle sklenenú fľašu vytiahnem z vody. Obzerám si ju a vidím, že v nej niečo je. Nemôžem ju otvoriť a tak ju rozbijem o veľkú skalu. Z fľaše

vypadne skrútený papier. Je popísaný. Pochopil som, že je to list neznámeho človeka. Si zvedavý, čo je tam napísané? Žiaci, teraz otvorte oči, vezmite si čistý papier a napíšte, čo ste si v liste Robinsona mohli prečítať. Máte čas 5 minút. Počas tohto času je ruka stále na papieri, píšete, čo vás napadne. Píšte bez ohľadu na pravopis. Nič neškrťajte, lebo tým by sa odpútala pozornosť od základnej myšlienky.“

Po skončení **cieleného voľného písania** žiaci prezentovali svoje práce. Nič sme nehodnotili, nekomentovali. Všetci žiaci boli pochválení za snahu.

Porovnávací analýza

Ukážky prác žiakov pri zavádzaní metódy:

- ❖ „SOS. Stroskotal som na opustenom ostrove pri Amerike asi 500 km od Ameriky. Som tu už 3 dni. Asi za týždeň vybuchne sopka! Dochádzajú mi zásoby. Prosím, zachráňte ma!“Napísal Ladislav F.
- ❖ „Som Robinson a potrebujem pomoc. Ak ste našli tento list, som už asi mŕtvy, lebo okolo plávajú žraloky. Dajte prosím túto zlatú hrudku do múzea.“ Napísala Veronika B.

Ukážky prác tých istých žiakov pri pravidelnom využívaní tejto metódy:

- ❖ „Dobrý deň! Prosím o pomoc, lebo sme boli s manželkou a deťmi na prázdninách. A keď sme si ľahli do stanu, odplávala nám loď. Sme na ostrove. Nemáme vodu, jedlo, je nám zima. Keď nás zachránite, odmena vás neminie. Veľmi vás prosím, zachráňte moje deti. Ten ostrov sa vraj volá Čertov. Čudné meno, ale je to podstatné. Ďakujem.“Napísal Ladislav F.
- ❖ „Pomóc! Pomóc! Som stroskotanec. Narazili sme loďou do skál. Boli sme zvedaví, kto nám príde pomôcť, ale nikto. Niektorí ostali uväznení na lodi. Potrebujeme pomoc. Nájdete nás na severe. Dáme vám čo len budete chcieť, len nám pomôžte. Sme stroskotanci. Sme hladní, smädní a osamelí. O chvíľu tu vybuchne sopka a mi umrieme. Ďakujeme. A ešte jedna poznámka, dávajte si pozor na žraloky. Dám vám zlato. Lebo ak tu budeme ešte dva týždne, už nemusíte posielat' záchranku, vtedy už budeme mŕtvi. Ďakujem.“Napísala Veronika B.

Po porovnaní prác sme zistili, že pri pravidelnom využívaní metódy voľného písania boli výpovede žiakov výrazne lepšie v počte slov a viet, v štylistike i v obsažnosti textu. Prejavila sa aj originalita žiakov v dotváraní príbehu.

V ďalšej časti hodiny sme rozdali žiakom hárky papiera s natlačeným textom (bez vyznačenia prídavných mien), ktorý si ešte raz prečítali. Po tichom samostatnom čítaní sme rozprávali so žiakmi, či sa im príbeh páčil. Rozobrali sme, aký bol Robinson, aké by mohol mať vlastnosti, aké predmety tam ešte mohli nájsť, či by sme mu dokázali pomôcť.

1.úloha: Vymysli záver príbehu - žiaci sa spontánne pokúsili vymyslieť záver niekoľkými vetami

Žiaci vytvorili takýto záver príbehu: *„Robinson si prečítal list. Pomyslel si, že je to vymyslené. Potom napísal list aj on a hodil ho do mora. List sa doplavil na druhý ostrov. Na ňom žili ľudia. Jedno dievča našlo list vo fľaši. Zavolalo pomoc a zachránili ho. On nezabudol na list, ktorí našiel a spolu so svojimi záchrancami išli pomôcť ďalším stroskotancom. Tí mu za odmenu dali postaviť krásny dom. Tam si našiel aj ženu a žil s ňou šťastne. Mal veľa detí, ktorým to všetko porozprával.*

2.úloha: Podčiarkni a prečítaj všetky prídavné mená v texte – žiaci podčiarkli prídavné mená a každý žiak postupne prečítal jedno prídavné meno

3.úloha : Zopakujme si – Dopln do viet chýbajúce slová – žiaci na kartičkách dopĺňali chýbajúce slová a postupne čítali celé vety

Prídavné mená sú, ktoré označujú osôb, zvierat a vecí.

Stoja zvyčajne pri menách, ku ktorým patria.

Na prídavné mená sa pýtame otázkami?.....?.....?

SKUPINOVÁ PRÁCA – nasledujúce úlohy plnili žiaci v skupinách. Každá skupina dostala svoju úlohu a po splnení sme ju spoločne zhodnotili.

1.skupina - Vyhl'adaj a napíš k daným slovám slová s rovnakým významom

❖ napíš prídavné mená, ktoré charakterizujú Robinsona (aspoň 5)

❖ k nim nájdi slová s rovnakým významom

Žiaci najčastejšie napísali: bosý - neobutý

hladný - nenajedený

statočný - smelý

unavený - ospalý

špinavý - zababraný, nečistý, zablatený

2.skupina- Obmeň

❖ napíš prídavné mená, ktoré charakterizujú veci na pobreží (aspoň 5)

❖ obmeň prídavné mená tak, aby mali opačný význam

Žiaci najčastejšie uvádzali: studený (vietor) – teplý

nepokojné (more) – pokojné

veľké (lode) – malé

vlhký (piesok)- suchý

úzke (hrdlo) – široké

pekná (mušľa) – škaredá

3.skupina-Vymenuj - čo najviac prídavných mien, ktoré ti prídu na myseľ, keď povieme slovo LOĎ - **zhlukovanie** (Príloha 3)

Žiaci napísali: *pirátska, veľká, potopená, stroskotaná, drevená, malá, nákladná, záchranná, rybárska, prepychová, stará, moderná...*

Neskôr pribudli slová ako: *bojovná, mokrá, špicatá, plná, moderná, vymaľovaná, bodkovaná, kvietkovaná, poschodová, motorová, luxusná, rozbitá, vojenská...*

Žiaci po pravidelnom využívaní tejto metódy mali bohatšiu slovnú zásobu, sami začali vytvárať nové slová a používať také, ktoré v bežnej hovorovej reči využívali veľmi zriedkavo.

4.skupina - Utvor a nahrad' - utvor nové vety tak, aby si podčiarknuté slová nahradil prídavným menom

Robinson išiel po pobreží bosky.

Počúval hlas mora.

Bol celý od špiny.

Chcel nájsť niečo ako poklad.

Našiel len časti siete na ryby.

Žiaci utvorili takéto vety: *Robinson išiel po pobreží bosý, zobutý. Počúval morský hlas. Bol celý špinavý, zafúľaný. Chcel nájsť niečo cenné, vzácne. Našiel len časti rybárskej siete.*

5.skupina- Spoj podstatné meno s prídavným menom - žiaci spájali rozhádzané kartičky so slovami na magnetickej tabuli tak, aby sa zhodoval rod podstatného mena s rodom prídavného mena vytvorenej dvojice *studený, čerstvý, nepokojné, vzdialené, veľké, po neznámom, jemný vlhký, malé, biele, piesčité, polámaných, rybárskej, v morských, malú červenú, úzkeho, sklenenú, veľkú, skrútený, neznámeho, čistý* a podstatné mená: vietor, vzduch, more, krajiny, lode, pobreží, piesok, mušličky, kamienky, breh, konárov, siete, vlnách, šnúрку, hrdla, fľašu, skalú, papier človeka, papier

REFLEXIA (fixácia)

Pomocou metódy **zhlukovania (clusterin)** sme preopakovali a vytvorili spojenia medzi novými a starými vedomosťami o prídavných menách.

1.úloha- Píš

- píš všetko, čo ťa napadne, keď počuješ slovné spojenie *prídavné mená*
- žiaci prichádzali k tabuli a písali na ňu všetko, čo vedeli o prídavných menách

2.úloha- Prečítaj a vyhodnot' - žiaci nahlas prečítali odpovede z motivačnej časti (zhlukovanie- knižnica, kniha, druhy kníh) a vyhodnotili, ktoré slová tam nepatria a prečo .

Žiaci zistili, že jediné nesprávne slovo napísali žiaci v druhej skupine, keď použili slovo *komiksy*. Nebolo to prídavné meno a nemohli sa pýtať otázkou Aké?

V závere hodiny sme žiakom poďakovali za prácu, vyjadrili pochvalu za usilovnosť, vedomosti a aktivitu.

Postrehy z vyučovacej hodiny:

Na tejto hodine sme vychádzali z metódy CLUSTERIN – zhlukovanie. Celá hodina bola motivovaná témou o Robinsonovi. Aby sa aj menej tvoriví žiaci necítili menejcenní, vytvorili sme pracovné skupiny. Aby žiaci pochopili dôležitosť slov v reči, ich vzájomnú spojitosť, neostali sme len na úrovni slov. Spájali sme slová do viet a vety do príbehu.

Žiaci pri zhlukovaní našli zaujímavé spojenia, čím sme boli veľmi prekvapení. Svedčili o vedomostiach, ktoré sme u nich nepredpokladali.

Práca žiakov veľmi bavila, všetci pracovali, plnili zadané úlohy. Pracovali samostatne a veľmi potichu, potrebovali minimálnu pomoc učiteľa. Na vyučovaní bol aktívne zapojený každý žiak. Na tejto hodine sme výrazne eliminovali pasivitu žiakov.

Odporúčania pre prax

Na hodinách slovenského jazyka a literatúry sme začali **pravidelne** využívať metódu clusteringu (zhlukovania), kde sme neustále pracovali so slovami. Žiaci by mali poznať pojmy súvisiace s danou témou, na ktoré ľahšie vytvoria vety.

Túto metódu sme využívali buď spoločne, vo dvojiciach, celá trieda, alebo v skupinách. Zmenou formy sa táto metóda stala prítlačlivejšou. Aj forma prezentácie môže byť rôzna. Žiakom pomáhajú aj vlastné zhluky v zošitoch. Odporúčame a učíme ich vytvárať si zhluky aj pri domácej príprave na vyučovanie. Slabším žiakov dovolíme

použiť ho aj pri odpovedi. Pravidelným používaním zhlukovania žiaci začali samostatnejšie tvoriť vety. Vo výpovediach sa zvýšil počet slov, zlepšila sa štylistika a obsažnosť viet. Pojmové zachytenie učiva a farebné rozlíšenie zhlukov pomáhalo žiakom lepšie a dokonalejšie si zapamätať učivo.

Výhody zhlukovania : aktivizácia žiakov, vnútorná motivácia pre učenie, rozvoj kritického myslenia.

Nevýhody zhlukovania: pri nepravidelnom používaní metódy môže byť na hodine chaos, náročnosť na čas, žiaci s lepšími znalosťami pri spoločnom zhlukovaní vyrušujú, sú netrpezliví a vykrikujú.

2.4 Charakteristika metódy Voľné písanie

O voľnom písaní hovoríme vtedy, ak žiaci píšu o tom, čo chcú písať sami bez zadania témy. Ak určíme tému, hovoríme o cielenom voľnom písaní. Cieľom tejto metódy je aktivizácia uvažovania. Pri voľnom písaní prebieha súčasne proces myslenia i písania, a to vplýva na lepšie zapamätávanie. Túto metódu môžeme použiť napríklad pri preberaní novej témy, keď chceme zistiť, čo už žiaci o tom vedia. Tiež ju môžeme použiť po prebraní tematického celku, aby sme zistili, do akej miery si žiaci učivo osvojili. Voľné písanie je vhodné na zistenie názorov, myšlienok a uvažovania žiakov. Výhodou tejto metódy je to, že každý žiak je v stanovenom čase nútený rozmýšľať nad danou témou. Postup pri voľnom písaní:

1. Dohodneme sa so žiakmi na určitom čase (napr. 7 minút).
2. Zadanú tému si žiaci napíšu na papier. Myslia na ňu celý vymedzený čas a píšu voľne všetko, čo ich k danej téme napadne. Vo vymedzenom čase musí byť ruka stále v pohybe, nesmie prestať písať. Ak žiakov nenapadá nová myšlienka, na okraj papiera si môžu "čmárať" - tým si udržiavajú myslenie a napadne ich niečo nové.
3. Počas písania žiaci nemusia myslieť na to, či je to pravopisne správne, ani na to, či je správna gramatická stavba vety. Účelom je dať myšlienky, ktoré sú v hlave, na papier.
4. Keď píšu žiaci, zároveň s nimi píše aj učiteľ. Ak žiaci vidia písať aj učiteľa, považujú písanie za dôležité a nekladú mu otázky. Predchádzame tým vyrušovaniu ostatných a žiaci sa neodpútavajú od témy.

5. Po uplynutí dohodnutého času prekonzultujú žiaci v dvojiciach alebo v skupinách napísané myšlienky.
6. Najlepšie myšlienky dvojice alebo skupiny zapíšeme na tabuľu (príp. na fóliu) a takto vznikne celý súbor nápadov, návrhov a poznatkov, ktoré patria k danej téme. Párová konverzácia alebo konverzácia v skupinách nemusí byť, žiaci môžu individuálne vybrať svoje najlepšie myšlienky.
7. Voľné písanie vyhodnocujeme aj čítaním napísaného a dopĺňujeme to, na čo si nikto nespomenul.
8. Je dôležité nerobiť žiadne posudky a žiaci musia mať istotu, že ich myšlienky nebudú zneužit.

2.5 Námet na realizáciu vyučovacej hodiny literatúry

Hodina čítania s integráciou vlastivednej zložky so zameraním na využitie aktivizujúcich metód- VOLNÉ PÍSANIE

Ročník: štvrtý

Trieda: IV.D

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Zložka: Čítanie

Tematický celok: Poveš

Téma: Rozprávky môjho mesta – Vladimír Seman (Prešov)

Realizácia: 2 vyučovacie hodiny

Kognitívny cieľ: Prostredníctvom **autorskej rozprávky** poznávať históriu mesta Prešov. Objasniť a definovať pojem rozprávka a poves.

Afektívny cieľ: Spolupracovať v tíme, prezentovať svoju prácu a prácu skupiny. Vyjadriť svoj vzťah k mestu formou básne.

Psychomotorický cieľ: Dokázať na primeranej úrovni tvoriť kultivovaný jazykový prejav, písomne realizovať vlastné predstavy povestí o svojom meste podľa obrázka.

Metódy: rozhovor, hlasné čítanie, prezentácia výsledkov, voľné písanie, skladačka, rozhovor, počúvanie, kompozično-štylizáčne cvičenie, interpretačné čítanie, zhlukovanie

Formy práce: práca v skupinách, samostatná práca s textom, práca vo dvojiciach,

Pomôcky: obrázky mesta, erb mesta, kniha rozprávok Vladimíra Semana Rozprávky môjho mesta, kartičky

EVOKÁCIA - Znie pieseň „A od Prešova...“, učiteľka odetá v šarišskom ľudovom kroji.

Ste prekvapení, že ma takto vidíte? Žiaci sedeli v laviciach, každý mal papier a pero. Nasledovala samostatná práca.

- ❖ Napíšte si na papier, každý sám, slová, slovné spojenia, vety – všetko, čo vás napadá, keď ma takto vidíte.

Žiaci napísali: Slová- *tanec, spievanie, karneval, zábava, šok, hrôza, utiecť, pekná, staromódne, blázinec*. Slovné spojenia- *ľudové tance, spomínanie na starých rodičov*. Vety- *Ideme tancovať a spievať. Ide nám robiť srandu. Učiteľka v kroji? Odkiaľ ho má? Kto to je? Ideme vystupovať. Presunieme sa do histórie*.

- ❖ Rozhovor vo dvojiciach o tom, čo žiaci napísali, rozhovor v rámci triedy.
- ❖ Stručné oboznámenie s históriou mesta. Učiteľ prečíta povesť o meste. (Príloha 4)

UVEDOMENIE VÝZNAMU (Expozícia)

Zopakovanie vedomostí o povesti a rozprávke prostredníctvom otázok. Neboli zamerané na fakty a poučky, ale na sféru intuície a zážitku vnímania preberaného textu.

- ❖ Čím sa teraz zaoberáme na hodinách literatúry? Prečo? (súvislosti rozprávok – povestí)
- ❖ Čo má spoločné povesť s rozprávkou?
- ❖ Páčili sa vám rozprávky, ktoré sme dosiaľ čítali?
- ❖ O čom sa môžeme dozvedieť v povestiach?

Poznáte nejaký príbeh o svojom meste? Je váš príbeh skutočný alebo vymyslený? Príbehy sú väčšinou vymyslené, ale stavba, postava, dom, o ktorom hovoria, môžu byť skutočné. Takéto príbehy voláme **povesti**.

Dnes sa pokúsime spoločnými silami vymyslieť povesť o rôznych objektoch v našom meste.

Aby to nebolo až také ťažké, pomôžeme si obrázkami (použijeme obrázky z knihy Vladimíra Semana – Rozprávky môjho mesta) Využijeme metódu cieleného voľného písania.

Organizácia: Každý žiak si vytiahne jeden obrázok (dvaja žiaci majú rovnaký).

1. Vymysli si krátky príbeh o svojom obrázku (nezabúdaj, že tvoríme povesť).
2. Žiaci s rovnakým obrázkom a hotovým príbehom idú k sebe. Porozprávajú si svoje príbehy a dohodnú sa na spoločnom príbehu.

Žiaci, ste zvedaví, ako tá povesť vyzerá podľa Vladimíra Semana? Tak si ju prečítame. Učiteľ rozdá žiakom texty z knihy podľa obrázkov.

3. Dvojice si prečítajú text.

4. Ktorí z vás si myslia, že sa pôvodnému príbehu najviac priblížili, ho prečítajú celej triede.

Ukážka práce žiakov. *„Čierny orol lietal stále nad jedným domom v meste. Ľudia si ho obľúbili. Raz jeden ujo, ktorý býval v meste išiel do hory. Potkol sa o kameň a padol dolu kopcom. Orol stále nad ním krúžil. Ľudia z mesta sa išli pozrieť tam, kde orol krúžil. Našli zraneného uja. Tak mu orol pomohol a on mu bol vďačný. Preto dal na svoj dom sochu orla . A je tam dodnes.“* Táto dvojica sa najviac priblížila k príbehu Orol vták má ostrý zrak, v ktorom orol zachránil mesto pred vpádom nepriateľa.(Semán, 2007)

Pochválili sme žiakov za ich prácu. Upozornili, že aj tí, ktorým sa to darilo menej, napísali správnu povesť, pretože v povestiach zvyknú byť príbehy vymyslené, skutočné sú len domy, postavy.

REFLEXIA

Rozdali sme žiakom skopírovanú jednu povesť (ľubovoľnú podľa vlastného výberu učiteľa).

Úlohy:1. Prečítajte si povesť – hlasné čítanie.

2. Nájdi v nej niečo skutočné, čo sa tam spomína – tiché čítanie.

3. Podčiarkni vlastné podstatné mená (aj iný slovný druh).

4. Namaľuj si erb mesta podľa obrázka na tabuli.

Na záver hodiny sme zadali žiakom skupinovú domácu úlohu (skupiny si žiaci vytvorili podľa bydliska). Každá skupina mala zistiť čo najviac poznatkov o svojom meste a priniesť na ďalšiu hodinu materiály, ktoré spoločne zozbierali.

DRUHÁ VYUČOVACIA HODINA (Skupinová práca s domácou prípravou)

EVOKÁCIA

Žiakom sme nechali 7 minút, aby si pripravili najzaujímavejšie časti svojich zistení, aby vybrali jedného zástupcu, ktorý bude prezentovať ich poznatky. Hodnotenie prebieha tajným hlasovaním, kde žiaci iných skupín na kartičky hodnotia výkon druhých skupín v stupnici od 1 (najmenej)-5(najviac) bodov.

Žiacke práce sme hodnotili z týchto hľadísk:

1. Poznávacie hľadisko- miera oboznámenia s históriou mesta (informácie o meste)
2. Estetické hľadisko- prejav žiaka pri referovaní poznatkov v práci
3. Motivačné hľadisko- zaujímavosť práce žiaka
4. Materiálne hľadisko- kvalita a množstvo ukážok, textov.

V závere hodiny sme kartičky pozbierali a vyhodnotili najlepšiu skupinu podľa žiackych hodnotení a najkvalitnejší výkon podľa hodnotenia učiteľa.

UVEDOMENIE VÝZNAMU (Expozícia)

Prezentáciu jednotlivých skupín sme opäť uviedli piesňou „A od Prešova...“ Zároveň sme poukázali na to, aké je dôležité poznať dejiny mesta, v ktorom sme sa narodili a v ktorom žijeme. Spočiatku žiaci často používali materiál stiahnutý z internetu. Neskôr doň vkladali svoje myšlienky a naplno ukázali svoju tvorivosť a fantáziu.

Ukážka najlepšie ohodnotených prác žiakov (Príloha 5)

REFLEXIA

V závere hodiny sme vložili ďalšie aktivity na prácu napríklad:

Čo hovoria tváre. Žiakom sme vystavili portrét pre nich neznámeho človeka (spisovateľa Vladimíra Semana, <http://pis.sk/?c=12&id=3593>)

Úlohy pre žiakov na samostatnú prácu:

1. Napíš svoju predstavu o tom, aký je to človek, čomu sa venuje. Žiaci najčastejšie uvádzali : - milý, dobrý, fúzatý, starý stolár, cukrár, maliar, pekár, herec, dôchodca.
2. Vyhľadaj reálne informácie na internete, v encyklopédii. Žiaci najčastejšie pracovali na stránke <http://www.vecernik.po.sk/clanky.php?id=1iný40>
3. Porovnaj so svojimi predstavami a povedz spolužiakovi.

Vymysli podľa obrázka (erb mesta Prešov) štvorveršovú báseň.

Ukážka prác žiakov: *Prešov ten má každý rád*

rodina či kamarát.

Ja ho veľmi milujem

Pamiatky v ňom obdivujem.

Mestu Prešov som ja skrátka

jeho verná kamarátka.

Rozprávky už o ňom máme,

ktoré radi čítavame.

Cielené voľné písanie

Postup: Žiaci sa na základe doterajšej činnosti pomocou metódy cieleného voľného písania na tému: *Prečo som rád, že žijem v mojom meste* sa pokúsili skompletizovať získané poznatky a napísať svoje myšlienky, nápady, pocity, názory k danej téme. Pri uvádzaní aktivizujúcej metódy voľného písania sme žiakov podrobne vysvetlili princíp voľného písania a zároveň jeho pravidlá vyvesili na dobre viditeľné miesto v triede.

Pretože v tejto triede sme už niekoľko krát využili túto metódu, v krátkosti sme len pripomenuli jej základné postuláty. Uvedomovali si po krátkej inštrukčii, že ich úlohou je vyprodukovať čo najviac myšlienok. Po skončení **cieleného voľného písania** žiaci prezentovali svoje práce. Nič sme nehodnotili, nekomentovali. Všetkých žiakov sme slovne pochválili za snahu.

Niekoľko posledných minút sme venovali gramatickej úprave, žiaci práce prepísali na kancelársky papier a po vyučovacej hodine mali za úlohu ich umiestniť na nástenku v triede, aby si ich všetci spolužiaci mohli opäť prečítať.

Ukážky prác pri uvádzaní tejto metódy: „*Prečo som rád, že žijem vo svojom meste? Lebo je to môj domov. Mám tu kamarátov. Je tu dobre. Chodí tu do školy. Žije tu moja rodina.*“

Ukážky prác pri pravidelnom používaní tejto metódy vo vyučovaní: „*Moje mesto Prešov je krásne. Tečie tu rieka Torysa. Je v ňom veľa kultúrnych pamiatok. Rada sa ním prechádzam. Narodila som sa tu a žije tu celá moja rodina i kamarátky. Na svoje mesto môžem byť pyšná. Som hrdá, keď stretnem cudzincov, ktorí si ho prezierajú. Je to veľmi pekné mesto.*“

Názory žiakov na aktivizujúcu metódu voľné písanie: „*Písanie nemám rád, ale to voľné je dobré, lebo píšem o hocičom a nemusím stále kontrolovať, či to dobre píšem.*“

„*Bolo to pre mňa ťažké, ale teraz už nie. Aj keď som pomalší, začína ma to baviť.*“

Postrehy z vyučovacej hodiny:

Hlavným poslaním takejto vyučovacej hodiny nie je literárna interpretácia textu, ale poznávanie niečoho „umeleckého“ z nášho kultúrneho života (história a znaky mesta). Rozvíjanie spolupatričnosti a aj hrdosť na svoje rodisko.

Žiaci boli aktívni, do debaty sa zapájali aj slabší žiaci, prejavili bohatšiu slovnú zásobu, vytvárali kultivovanejší jazykový prejav. Ich vyjadrenia boli veľmi spontánne, bez strachu, že povedia niečo zle. Pri voľnom písaní spočiatku potrebovali tému, pretože tak nevedeli, o čom majú písať (písali, čo sa naučili na hodinách SJL- poučky, svoj režim dňa, obsah čítanej knihy...), preto sme volili cielené voľné písanie. Pri zbieraní poznatkov sa

veľa žiakov spoliehalo na internet a do svojej prezentácie vložilo málo svojich vlastných myšlienok, nedostatky boli aj v estetike prejavu niektorých žiakov pri prezentácii poznatkov. Žiaci poznali málo z histórie mesta a knihu V. Semana vôbec, no prejavili záujem o prečítanie celej knihy.

Prínos metódy voľného písania vidíme hlavne v tom, že:

- ❖ žiaci si uvedomujú, čo vlastne robia
- ❖ žiaci píšu preto, aby pomohli hlavne sebe
- ❖ žiaci sa nemusia báť hodnotenia
- ❖ žiaci sa učia, že na viac otázok existuje viac možných odpovedí
- ❖ žiaci zisťujú, že ich nápady a riešenia sú rovnako dôležité ako nápady iných

2.6 Charakteristika metódy Cubing

Cubing – hádzanie kockou - každá strana kocky predstavuje splnenie jednej úlohy alebo zodpovedanie otázky. Úlohy, resp. otázky sú v obálkach označených príslušnou farbou a daným číslom pre každú skupinu. Týmito úlohami je 6 rôznych typov otázok, ktoré sú na rôznej myšlienkovej úrovni a začínajú slovami – opíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj. Podobne ako predchádzajúce metódy je propagovaná členkami Združenia Orava.

Šesť strán kocky:

1. **Popísať** (vrátane farieb, tvar, veľkosť- ak existuje). Ako by ste charakterizovali problém / tému?
2. **Porovnajte to** (čo to je podobné alebo odlišné od) - "Je to niečo ako..."
3. **Spoj** (to, čo si myslíte o)-Ako sa pripojiť k inej téme. Otázky / predmety?
4. **Analyzovať to** (povedz, ako to je robené alebo čo to je, zložené z)-Ako by ste zlomili problém / otázka na menšie časti?
5. **Použite ju** (povedzte, ako to môže byť používané)-Ako to pomôže pochopiť ďalšie témy / problémy?
6. **Obhajuj / proti nemu** (zaujať stanovisko a podporiť ho)-Som pre to, pretože / To funguje, pretože / Súhlasím, pretože

2.7 Námet na realizáciu hodiny slohu s využitím metódy Cubing

Hodina slohovej výchovy so zameraním na využitie aktivizujúcich metód- CUBING

Ročník: štvrtý

Trieda: IV.D

Predmet: Slovenský jazyk

Zložka: Slohová výchova

Tematický celok: Morfológia

Téma: Včela medonosná – opis zvieratka.

Kognitívny cieľ: Reprodukovať náučný text. Dodržať postupnosť pri opise, používať odborné výrazy . Opísať živočícha.

Afektívny cieľ: Vnímať dôležitosť ochrany prírody. Spolupracovať v tíme, prezentovať svoju prácu a prácu skupiny.

Psychomotorický cieľ: Zreprodukovať získané poznatky a navrhnuť vlastný náučný text. Pokúsiť sa vymyslieť Cinquian na tému hodiny.

Metódy: brainstorming, INSERT, clustering, cinquain, cubing, rozhovor, práca s textom, kompozično-štylizračné cvičenie, interpretačné čítanie

Formy práce: práca v skupinách, samostatná práca s textom, práca vo dvojiciach,

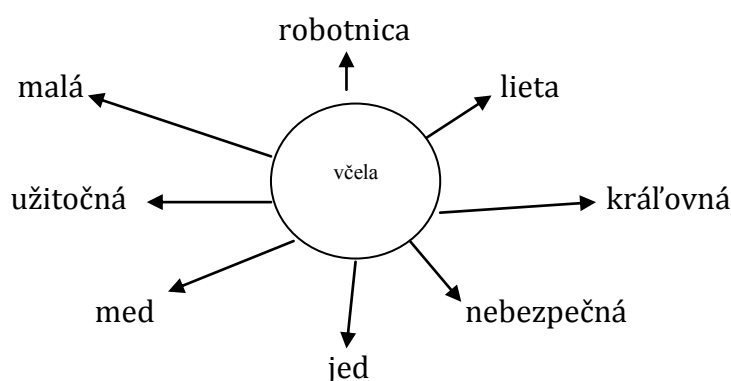
Pomôcky: papierové hárky, učebnica prírodovedy pre 4. roč. ZŠ s. 27- náučný text, obrázky včely medonosnej, kocky, kartičky, obálky s otázkami

EVOKÁCIA

Rozhovorom sme aktivizovali predchádzajúce vedomosti o téme, podporili záujem o tému, potom sme pustili zvukovú nahrávku filmu O včelách a mede 01-08

BRAINSTORING: (vo dvojiciach) napíš heslovite všetko, čo ťa napadne pri slove včela. Žiaci najčastejšie napísali: malá, robotnica, lieta, užitočná, med, kráľovná, úl, jed, nebezpečná... jeden z dvojice prečíta zápis a pretože každý výrok je správny, dvojica dostáva ústnu pochvalu. (Príloha 6)

Zaznamenávali sme na tabuľu najčastejšie asociácie žiakov. (Príloha 7)

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU (Expozícia) - žiaci si samostatne čítajú a značia text pomocou metódy **INSERT** (Viem, neviem.)

Včela medonosná je náš **najúžitočnejší hmyz**. Žije vo veľkých **spoločenstvách**. Včely delíme na **robotnice, trúdy** a včeliu kráľovnú- **matku**. **Robotnice** stavajú nové plasty, čistia úl, nosia potravu a vodu do úľa. Na zbieranie peľu má včela veľmi dobre **prispôsobené telo**. Peľ sa jej zachytáva na chlpatom tele a v košíčkoch na nohách. Pomocou jazýčka olizuje z kvetov nektár. Najväčšia v úli je **matka**, ktorá žije 5 rokov, nikdy nevyletuje, iba kladie vajíčka do plastov. Včely sa bránia pred nepriateľom žihadlom a včelím jedom. Patrí k živočíchom, ktoré človek chová odpradáva. Chová ju v **úľoch** pre med, vosk, včelí jed. Jej **najväčší význam** spočíva v **opel'ovaní** kvetov. (Náučný text spracovaný podľa učebnice Prírodovedy pre 4. ročník ZŠ, str.27)

CUBING - hádzanie kockou (každá strana kocky predstavuje jednu úlohu).

Postup:(zadelenie žiakov do skupín pomocou štyroch rovnakých kociek, ktorými postupne hádžu všetci žiaci).

- ❖ Žiaci si vytiahnu kartičku s úlohami, označenú rovnakým počtom bodiek ako mali na kocke (počet kartičiek podľa počtu žiakov v skupine).
- ❖ Vytvorí skupiny, ktorým predstavíme dané úlohy.
- ❖ Žiaci v skupinách riešia zadané úlohy a po ich splnení prezentujú pred celou triedou.

Úlohy na kartičkách označených daným počtom bodiek ako na kocke pre každú skupinu:

OPÍŠ: Opíš farbu a telo včely medonosnej.

Opíš ústne ústrojenstvo včely.

POROVNAJ: Porovnaj telo robotnice s telom matky.

Porovnaj činnosť robotnice, trúda a matky.

ASOCIUJ - SPOJ: Čo ti pripomína včelie spoločenstvo?

Čo ti pripomína včelí plást?

ANALYZUJ: Aký je najväčší význam včiel?

Prečo človek chová včely?

Žiaci (Príloha 8) vo svojich prácach uviedli:

1. skupina- Včely sú žltej až hnedej farby. Telo sa skladá z hlavy, trupu, krídel a nôh. Je valcovité. Ústna ústrojenstvo tvorí sosák, jazýček. Má ho prispôsobené tak, že pomocou jazýčka olizuje z kvetov nektár.
2. skupina- Telo robotnice je najmenšie, kráľovná je dvakrát väčšia a má dlhé krídla. Kráľovná stále znáša vajíčka, žije až 5 rokov. Robotnica upratuje, zbiera peľ, stavia plásty. Trúd oplodňuje kráľovnú a potom ho z úľa vyženú.
3. skupina- Včelie spoločenstvo nám pripomína rodinu, kolektív triedy, futbalové družstvo, veľa chrobákov. Včelí plást nám pripomína záclonu, okná na vysokom dome, sieť, poskladaný papier, futbalovú loptu. Pri prvom stretnutí s touto metódou mali žiaci problém pri tejto úlohe – asociuj – odpovedať správne. Boli sme nútení tento pojem ešte raz žiakom vysvetliť.
4. skupina- Najväčší význam včiel je v tom, že opel'ujú kvety, aby sa vytvorili plody. Z peľu vyrábajú med. Človek chová včely pre med, včelíu kašičku a vosk. Ale aj pre rastlinky a peniaze. Aj jed potrebuje človek na výrobu liekov.

Názor žiaka na Cubing: „*Kocka je ťažšia, lebo musím viac premýšľať, ale sa nenudím.*“

REFLEXIA (fixácia) - CIELENÉ VOLNÉ PÍSANIE

Postup: Žiaci sa na základe doterajšej činnosti pomocou metódy cieleného voľného písania na tému Už viem...pokúsili skompletizovať získané poznatky a napísať opis včely. (Príloha 9)

Žiakom sme pripomenuli základné pravidlá voľného písania:

- ❖ vymedzený čas na písanie 5 minút
- ❖ ruka musí byť stále v pohybe, nesmie sa prestať písať
- ❖ ak nám nenapadá nová myšlienka, kreslíme si na okraj papiera
- ❖ nestaráme sa o gramatickú správnosť a nemusia to byť súvislé vety

- ❖ učiteľ píše spolu so žiakmi, aby mu žiaci nekládli otázky a nerušili ostatných
- ❖ nikto nikoho nehodnotí a neposudzuje

Ukážka práce žiaka pred používaním aktivizujúcich metód: „Už viem, že včela dáva med. Opeľuje kvety. Je čiernožltá. Patrí ku hmyzu. Kráľovná nesie vajíčka. Má žihadlo. V úli sú robotnice, trúdy a kráľovná. Z medu sa vyrába vosk, propolis.“

Ukážka práce žiaka pri pravidelnom využívaní aktivizujúcich metód: „Už viem, že včely sú veľmi užitočný hmyz. Včela je čiernožltej farby. V úli žije samička robotnica, samček trúd a kráľovná matka. Za deň môže naklást' až 1 500 vajíčok. Včely sa živia peľom z kvetov. Peľ sa im zachytáva na chĺpkoch. Z peľu vyrábajú med a z medu sa vyrába vosk a propolis. Bez opeľovania by neboli rastliny. Viete o tom, že včely boli na svete skôr než pravekí ľudia?“

(Príloha 8)

Dobrovoľná domáca úloha: Vymysli „päťveršie“(CINQUIAN) na slovo „Včela“(1 podstatné meno, 2 prídavné mená, 3 slovesá, veta zo 4 slov).

Ukážky prác žiakov: žihadlo

včela

veľké, ostré

milá, starostlivá

lieta, pichá, opeľuje

krmí, nosí, stará sa

V žihadle je jed.

Včela je veľmi užitočná.

Postrehy z vyučovacej hodiny:

Vyučovacia hodina riadená vyššie uvedenými inovačnými aktivizujúcimi metódami splnila svoj účel. Žiaci sa nenudili, počas celej hodiny aktívne a tvorivo pracovali. Pracovali aktívne a tvorivo, spolupracovali medzi sebou, nechýbala ani diskusia či rozhovor.

Inovačná metóda cubing bola spočiatku pre žiakov náročnejšia. Najprv bolo dôležité vysvetliť a objasniť pojmy *asociuj* a *analyzuj* primerane ich veku.

2.8 Výhody a nevýhody používania inovačných metód.

Učiteľ tvorivosť uplatňuje pomocou aktivizujúcich metód ako sú: clustering, cubing, voľné písanie a iné. Vyučovanie sa stáva omnoho zaujímavejším, pre žiakov motivujúcim a aktivizujúcim ich tvorivosť a originalitu.

Medzi výhodami vyučovania s netradičnými metódami učiteľia najčastejšie uvádzali:

- ❖ prirodzená forma učenia pre žiakov

- ❖ dobrá nálada pri práci
- ❖ žiaci sa môžu voľne pohybovať v triede
- ❖ otvorenejší vzťah učiteľ - žiak, väčšia dôvera
- ❖ lepší vzťah medzi žiakmi – pomáhajú si, učia sa tolerovať
- ❖ učitelia lepšie spoznávajú žiakov a žiaci sa spoznávajú navzájom.

Učitelia sa zhodli v tom, že nové metódy sú náročnejšie na prípravu vyučovania a vyučovacích pomôcok. Materiálne zabezpečenie a uskladňovanie vyučovacích pomôcok je na učiteľovi.

Medzi nevýhody najčastejšie uvádzali:

- ❖ 45 minútové hodiny- nedostatok času
- ❖ problém s disciplínou, hluk v triede
- ❖ materiálne vybavenie je na učiteľovi
- ❖ vysoký počet žiakov v triede
- ❖ časovo náročné na prípravu

2.9 Odporúčania pre prax

V našej práci analyzujeme a konkretizujeme špecifiká využívania netradičných metód, ich nesporných výhod, ktoré sme dokázali najmä v praktickom využití na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry na 1. stupni základnej školy.

V praktickej časti sme podrobne prezentovali realizáciu aktivizujúcich metód moderného vyučovania (voľné písanie, cubing, clustering, ...) so snahou poskytnúť inštrukcie na praktické využitie týchto metód na hodinách slovenského jazyka a literatúry. Preukázali sme skutočnosť, že účinne možno kombinovať isté typy aktivizujúcich metód.

V praxi sme ukázali, že pravidelné uplatňovanie týchto metód na hodinách umožnilo a zároveň naučilo žiakov slobodne sa vyjadriť, hodnotiť, otvorene vyjadriť svoje pocity a myšlienky, zodpovedne polemizovať nielen so spolužiakmi, ale aj s učiteľom. Žiak sa stáva aktívnym účastníkom vyučovacieho procesu, spoluzodpovedným za priebeh a výsledky vyučovania. Aktivizujúcimi metódami sme vytvárali širokú škálu ponúk k činnosti.

Boli by sme radi, keby predkladaná práca v podobe praktických skúseností poslúžila ako inšpirácia pre kolegov, ktorí neodmietnu naše odporúčanie využívať vo vyučovacom

processe aktivizujúce metódy ako clustering, cubing, voľné písanie a zároveň bola impulzom ku skutočnej inovácii vyučovania slovenského jazyka a literatúry na 1. stupni základnej školy.

ZÁVER

Naším zámerom bolo oboznámiť učiteľov s aktivitami, ktoré sú nenáročné na čas a samotnú realizáciu a zároveň poskytujú priestor pre aktivitu a tvorivosť žiakov. Aktivizujúcimi metódami sa snažíme predchádzať tomu, aby žiaci len sedeli v laviciach a čakali na to, čo učiteľ povie a oni si to potom zapíšu.

Ako uvádza Čapková (1992), učitelia v školách uskutočňujú „umenie všetkých umení“ ako Komenský nazýval vzdelávaciu a výchovnú činnosť. Učiteľ nemôže učiť toľko, koľko by sám mohol, ale len toľko, koľko môže žiak pochopiť, len žiak je meradlom, pretože dušou vyučovania je prispôsobenie výučby žiakovmu nadaniu.

Keď učiteľ častejšie využíva rôzne typy aktivizujúcich metód, aktivít, hier a tvorivých úloh, žiaci ich nielen s radosťou riešia, ale zistila som, že po určitej dobe sami prichádzajú s vlastnými nápadmi, snažia sa obohatiť hodinu o nové poznatky a niekedy dokážu veľmi príjemne prekvapiť. A aj na takýchto činnostiach potom učiteľ vidí, ako sa zvyšuje kreativita jeho žiakov a zároveň i záujem o predmet.

Zoznam bibliografických odkazov

1. BLAŠKO, M. *Úvod do modernej didaktiky I*. Dostupné na <<http://web.tuke.sk/kip/main.php?om=1300&res=low&menu=1310>
2. ČAPKOVÁ, D. 1992. Učiteľ učiteľov (J. A. Komenský a učiteľská profesia). Bratislava: SNP, 1992, s. 12-15. ISBN 80-08-01201-3.
3. HAUSER, J., 2008, ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV.2011. *Štátny vzdelávací program pre 1. Stupeň základnej školy v Slovenskej republike, príloha ISCED 1 – Primárne vzdelávanie*. Bratislava 2008.
4. MASIAR, Pavel – KATUŠČÁK, Dušan. 2010. *Ako písať záverečné práce*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja v Bratislave, 2010. ISBN 80-7164-391-3
5. PETLÁK, Erich. 2004. *Všeobecná didaktika*. 2. Vydanie. Bratislava: IRIS 2004. ISBN 80-89018-64-5
6. PAPUGA, J. Integrácia v modernom vyučovaní. In: *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry II: Zborník referátov z odborného seminára, Bratislava, 8.-9. februára*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2007, s. 55-57. ISBN 978- 80-223-2389
7. SEMAN, Vladimír. 2007. *Rozprávky môjho mesta*. Prešov: Prešov: Vydavateľstvo Anna Nagyová. ISBN 978-80-967845-7-8
8. STANKO, J., STANKOVÁ,A., 1998. *Prírodoveda pre 4. Ročník Základných škôl*. Bratislava: SPN – Mladé letá s.r.o., druhé vydanie. 2004, 50s. ISBN 80-10-00420-0
9. TUREK, Ivan. 2008. *Inovácie v didaktike*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja v Bratislave, 2008. ISBN 80-8045-161-X
10. PROJEKT ORAVA V PRAXI. 2001. *Občianske združenie pre demokraciu vo vzdelávaní*. ISBN 80- 968664-0-0.
11. ZELINA,M.,2007. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris, 2007.235 s. ISBN 80-96-701-34-7
12. ZELINA, M., 2010.*Teória výchovy, alebo hľadanie dobra*. Bratislava: SPN-Mladé letá,2010,2. vydanie. 232 s. ISBN 978-80-10-01884-0

Internetové zdroje:

www.facunova.estranky.sk/clanky/zhlukovanie.html

www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/vzdelavacie_oblasti/slovensky_jazyk_isced1.pdf

saus.yw.sk/zborniky/2.pdf

www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/vzdelavacie_oblasti/slovensky_jazyk_isced1.pdf

www.presov.sk/portal/?c=12&id=2896

pis.sk/?c=12&id=3593

www.youtube.com/watch?v=19dlbyhx0KY&feature=relmfu

www.slovenskyjazyk.com/news/hry-zamerane-na-jednotu-3-zloziek-v-predmete-sj-a-l/

www.statpedu.sk/files/documents/.../pedagogicke_inovacie.pdf

PRÍLOHY

Príloha 1 Zhlukovanie

Obrázok 1 Učenie metódou Clustering- 1.pracovná skupina pri prvom použití metódy

Obrázok 2 Učenie metódou Clustering- 1.pracovná skupina pri pravidelnom používaní metódy

Obrázok 3 1. pracovná skupina pri práci - kľúčové slovo KNIŽNICA

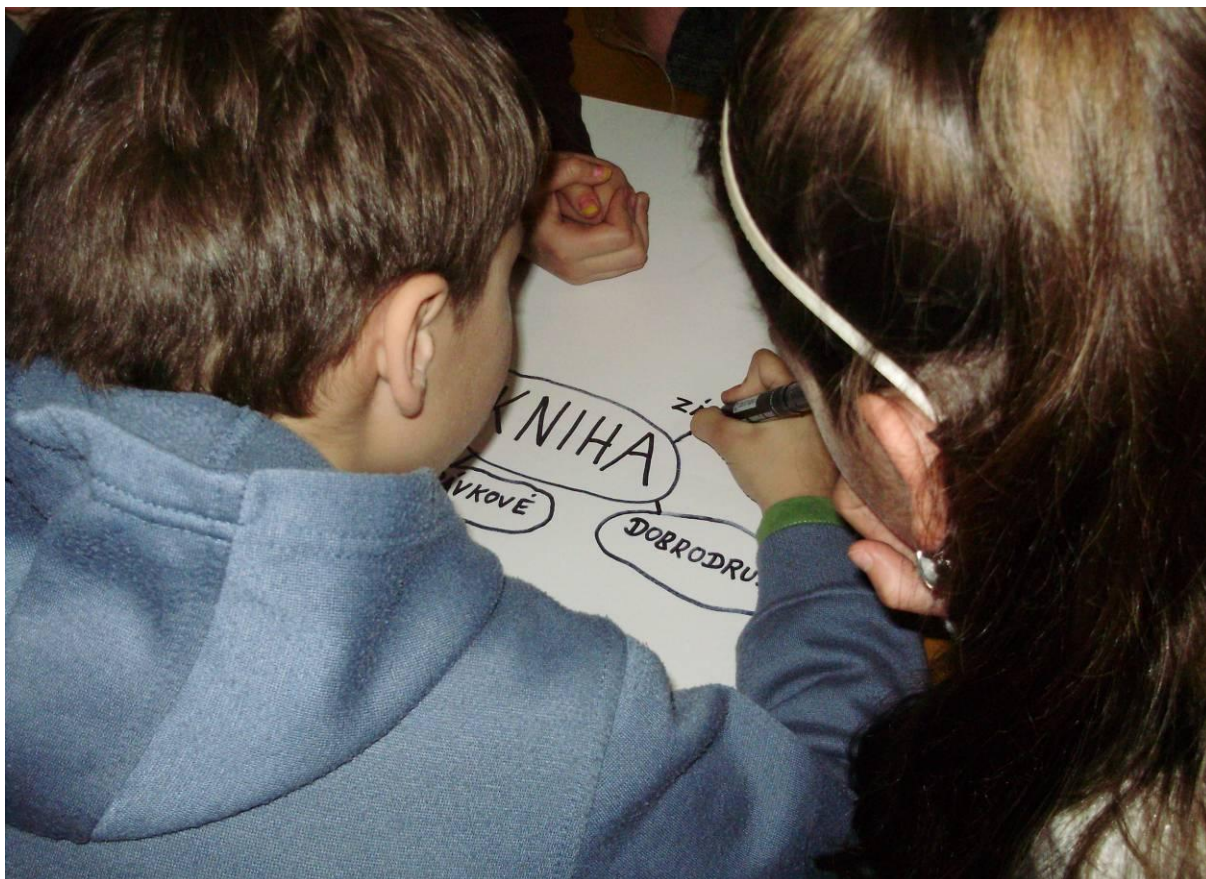
Zdroj: Vlastný prameň

Obrázok 4 Učenie metódou Clustering - 2.pracovná skupina pri prvom použití metódy

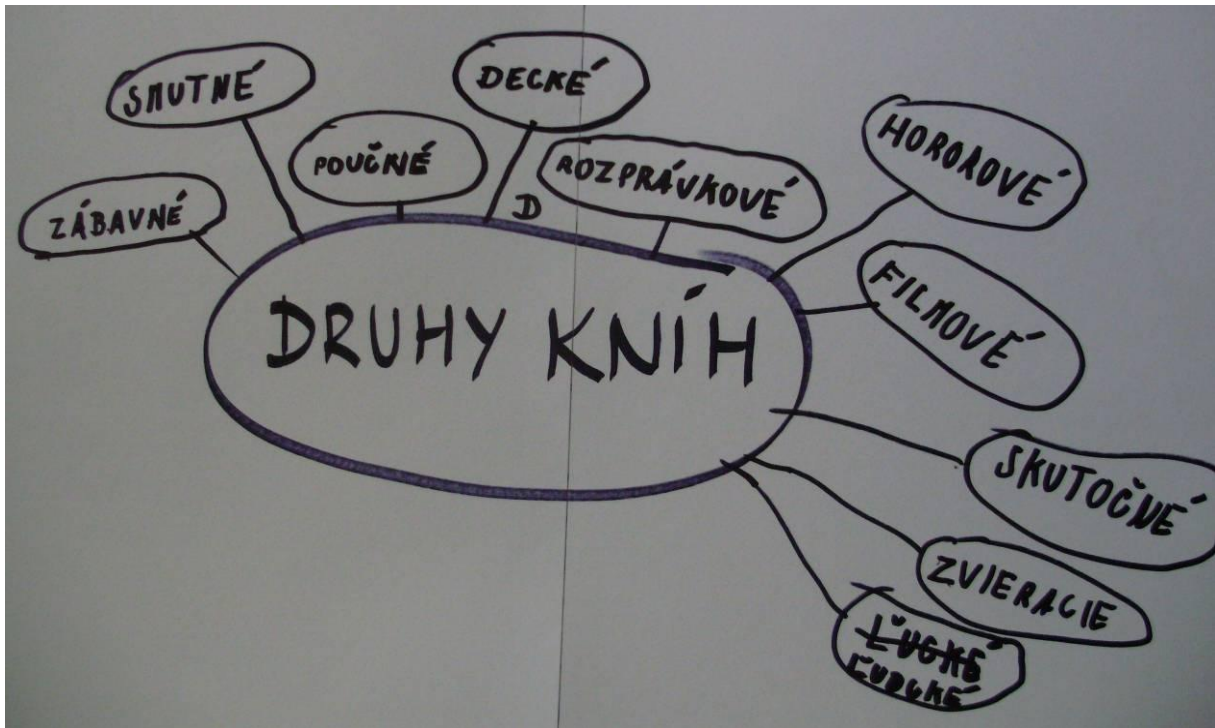

Obrázok 5 Učenie metódou Clustering - 2.pracovná skupina pri pravidelnom používaní metód

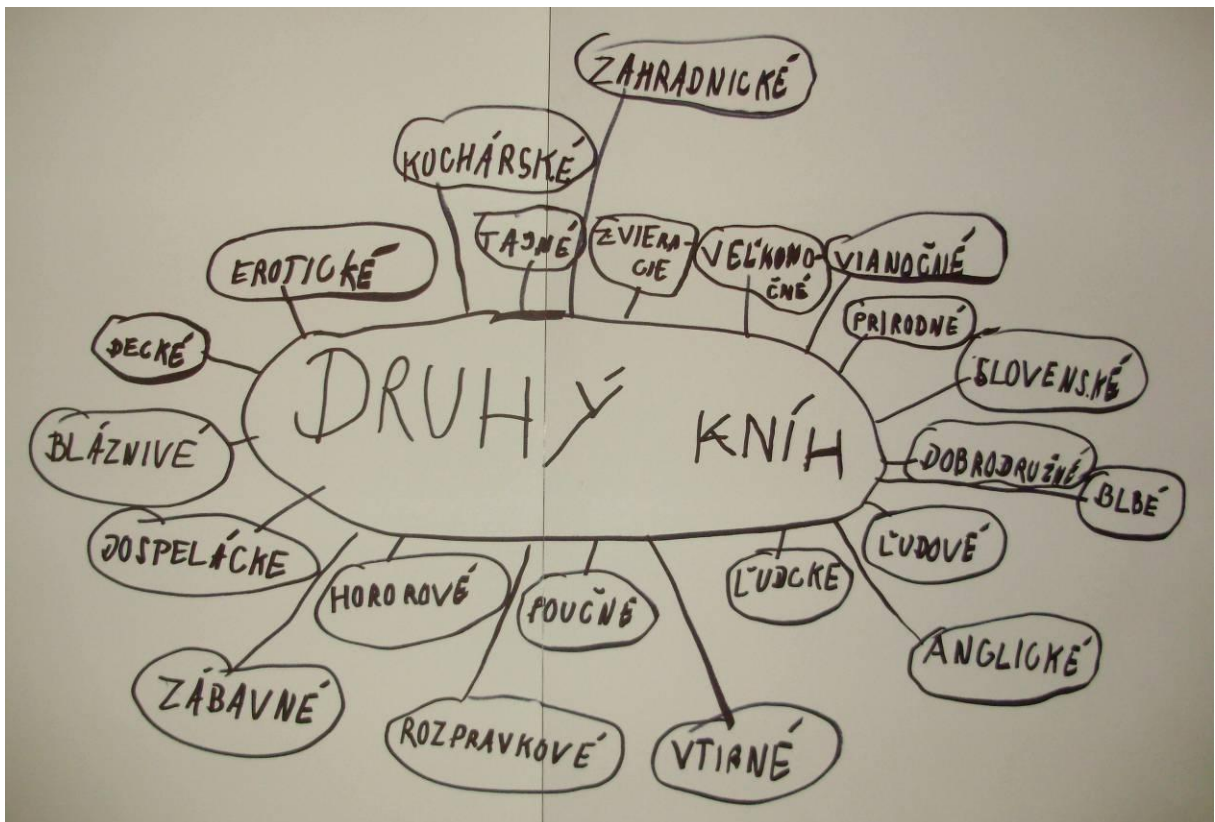

Obrázok 6 2.skupina pri práci - kľúčové slovo KNIHA

Zdroj: Vlastný prameň

Obrázok 7 Učenie metódou Clustering - 3.pracovná skupina pri prvom použití metódy

Obrázok 8 Učenie metódou Clustering - 3.pracovná skupina pri pravidelnom používaní metódy

Obrázok 9 3.pracovná skupina pri práci - kľúčové slovo DRUHY KNÍH

Obrázok 10 Skupinová práca - kľúčové slovo LOŤ

Zdroj: Vlastný prameň

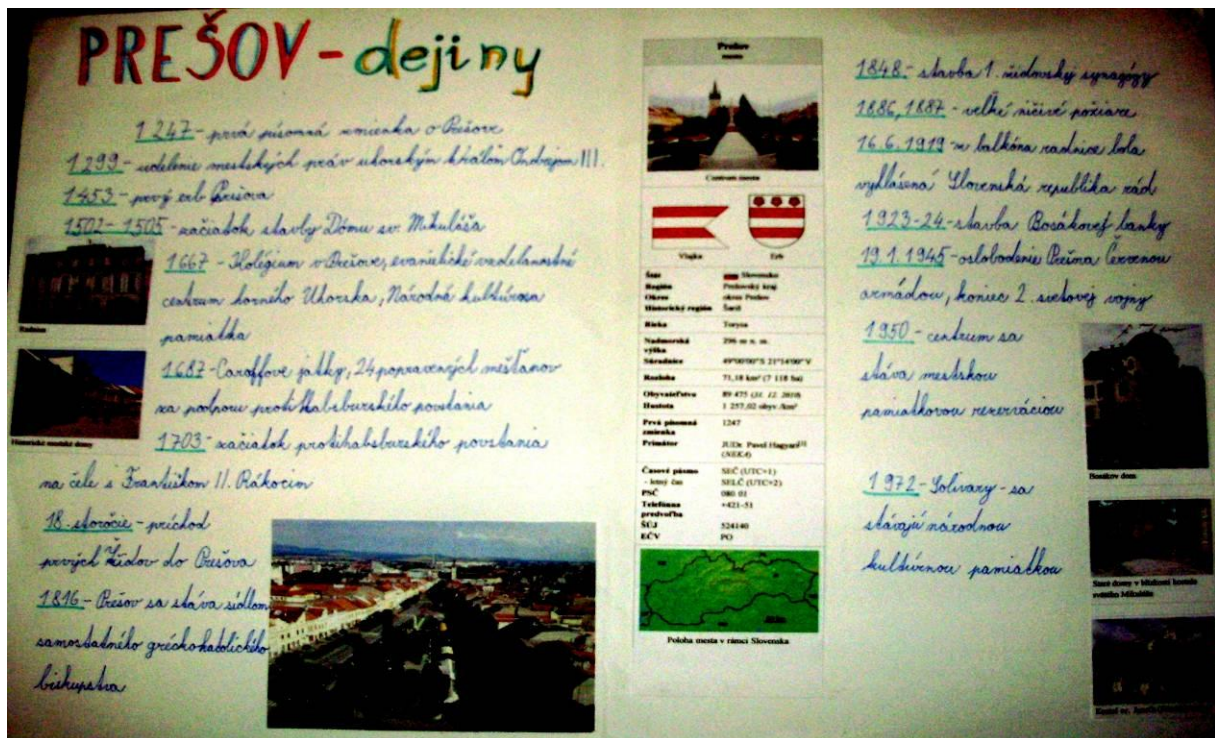
Príloha 4 Povest' o meste Prešov

„Prvá písomná správa o Prešove pochádza zo 7. Novembra 1247 a je ňou listina kráľa Belu IV. Panovník v nej reaguje na sťažnosť mníchov z Bardejova, obviňujúcich prešovských Nemcov z toho, že odstránili hraničné kamene ich pozemkov a nahradili ich falošnými. V texte je osada Prešov uvedená pod menom „Epuries“. Je to latinizovaná podoba maďarského názvu Eperjes. Starší maďarskí historici sa domnievali, že názov Eperjes bol odvodený od slova eper (jahoda). O vzniku tohto mena, aj keď iste nie historicky verne, hovoria dve stredoveké legendy. Podľa prvej dal na pustatine na mieste Prešova postaviť hrádok zemepán z Fintíc. Dôvodom bolo veľké množstvo jahôd, rastúcich na tomto mieste, ktoré veľmi obľubovala jeho manželka. Od nich vraj dostal meno hrádok i neskoršie mesto.

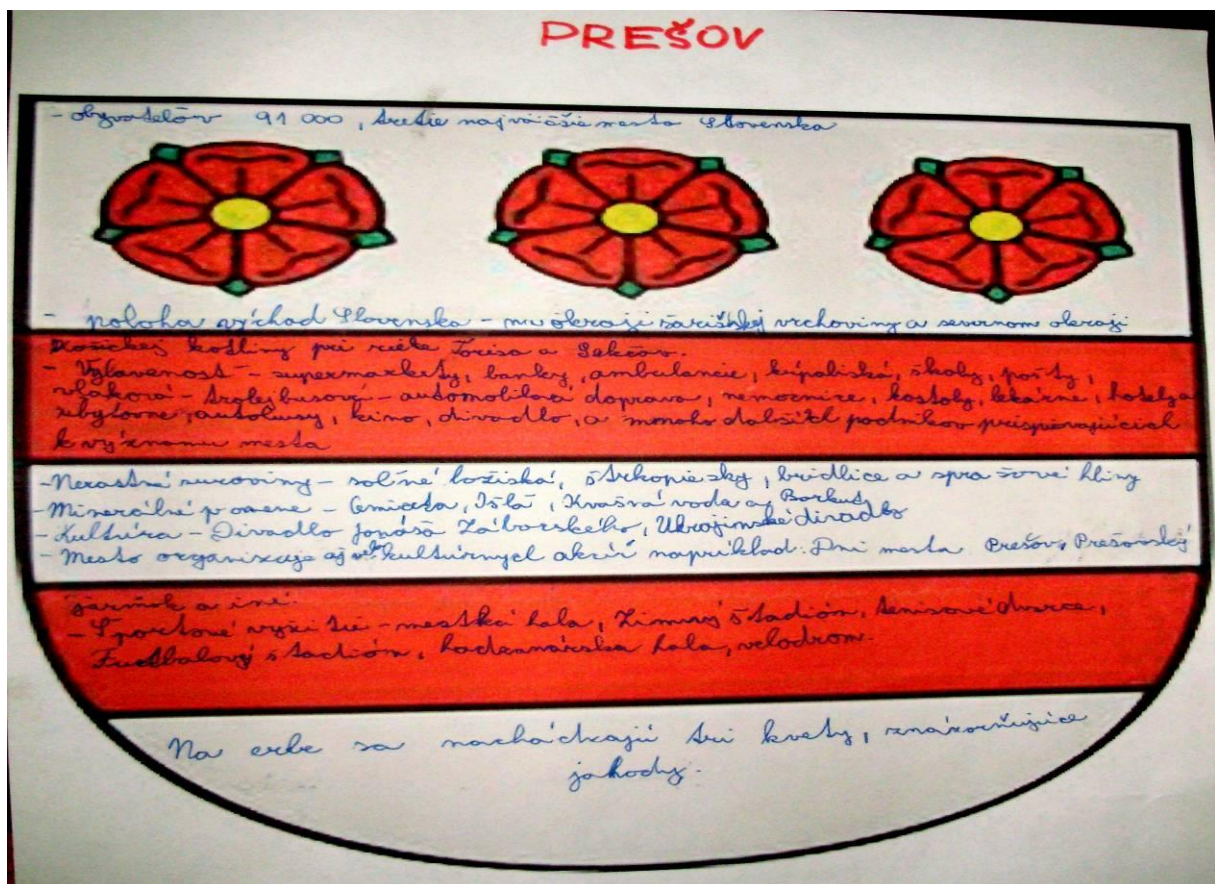
Známejšia je druhá povest'. Jej dej sa odohráva v prvej polovici 12. Storočia, keď sa v tomto kraji zdržiaval kráľ Belo II. Slepý (vládol v r. 1131-1141) počas prenasledovania svojho synovca Boriča, obvineného zo zrady. Podľa nej sa kráľ raz stratil svojmu sprievodu a pretože cestu nájsť sám nebol schopný, smäd a hlad zaháňal jahodami, ktoré rástli všade v hojnom množstve. Keď ho potom večer našli rytieri, rozhodol sa na pamiatku tejto udalosti pomenovať neďalekú dedinu podľa jahôd. Samozrejme, ani jedna z legend nie je písomne doložená a všeobecné používanie maďarského miestneho názvu od raného stredoveku poukazuje skôr na prítomnosť a početnosť tohto etnika v Prešove a okolí.“

(Dostupné na stránkach www.presov.sk)

Zdroj: Internet

Obrázok 11 Učenie metódou Vol'né písanie - práce žiakov

Obrázok 12 Učenie metódou Vol'né písanie - práce žiakov

PAMIATKY PREŠOVA

Prešov je metropolitnou regiónu Ľavíc. Prešov je historicky známy ako centrum kultúry, vzdelania - v minulosti nazývaní i Abátami na Toryse.

RADNICA
V stredoveku bola honosným meštianskym domom. V 16. st. ju prebudovali na mestskú radnicu. Od r. 1990 tu sídli mestský úrad.

NEPTÚNOVA FONTÁNA

Neptúnova fontána je jedinou zachovanou pôvodnou mestskou cisternou. Súsošie Neptúna dal postaviť na začiatku 19. st. židovský obchodník Marek Holländer ako výraz vďaka za to, že mu mestská rada dovolila usadiť sa a podnikat v Prešove.

DIVADLO JONÁŠA ZABORSKÉHO
Divadlo v Prešove bolo otvorené v r. 1944 v historickej budove. V r. 1954 nasledovala rekonštrukcia.

Divadlo Jónáša Zaborského pomenované po slovenskom dramatikovi a básnikovi Jónášovi Zaborskom. V roku 1990 bolo otvorené nové budova divadla.

BOSAĽKOVÁ BANKA

Pomenovanie dostala po Michalovi Bosáki, slovenskom výtvarníkovi z Ľavíc, ktorý sa na krátky čas vypracoval na jedného z popredných amerických bankárov.

Obrázok 13 Učenie metódou Voľné písanie - práce žiakov

Kultúrne pamiatky Prešova - pastva pre oči turistov

	BOSAĽKOV DOM	secesná rokoková stavba na počesť bankára M. Bosáka
	ŽIDOVSKÁ SYNAGÓGA	jediná funkčná synagóga na Slovensku
	CARAFFOVA VÄZNICA	v minulosti to bola mestská väznica
	CENTRUM MESTA	krásne historické centrum mesta
	SÚSOŠIE IMMACULATY	pozornosť púta v parku na budovu kolégia
	PAMIATKY SOLIVAR	komplex technických objektov na čerpanie a varenie soli a solánky
	DOM SV. MIKULÁŠA	historická dominanta Kostol sv. Mikuláša so H. kaplnkami
	KALVÁRIA	

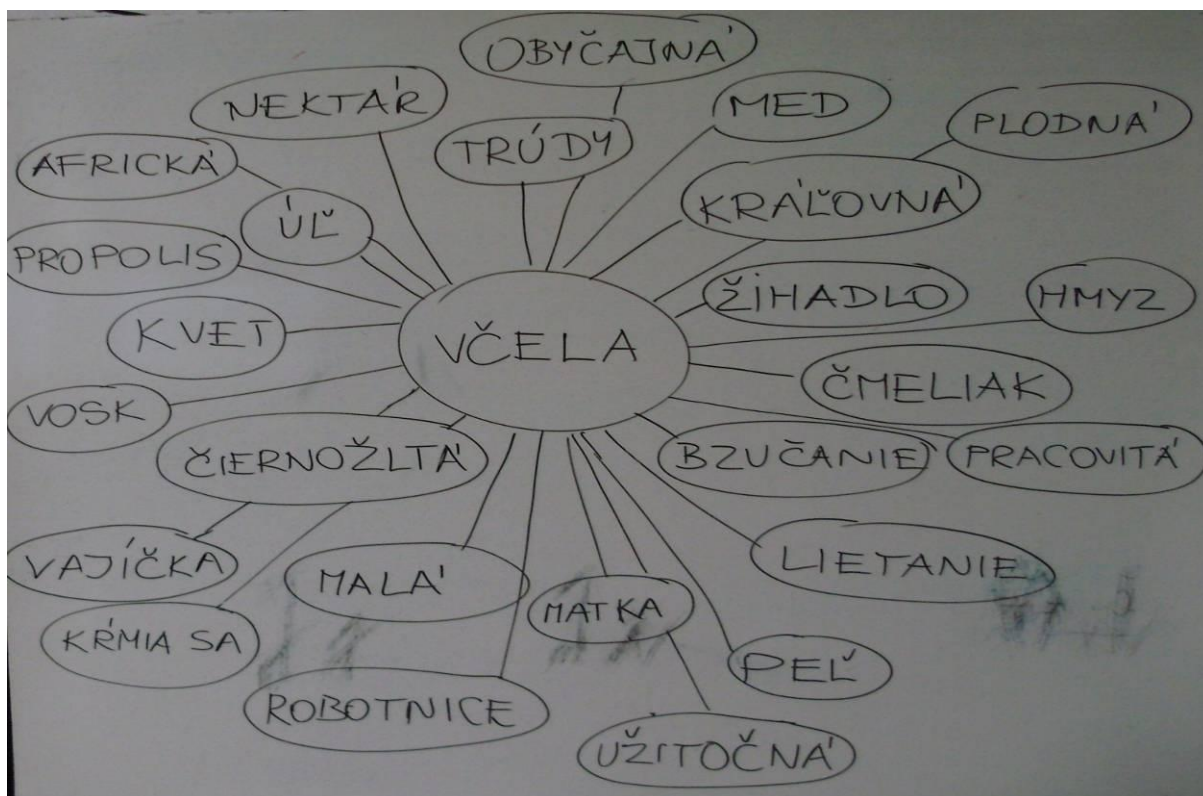
Obrázok 14 Učenie metódou Voľné písanie - práce žiakov

Obrázok 15 Učenie metódou Cubing

Obrázok 16 Učenie metódou Cubing

Obrázok 17 Učenie metódou Clustering - fotografia tabule- práca žiakov na tabuli

Zdroj: Vlastný prameň

Obrázok 18 Učenie metódou Cubing – 1. Skupina pri práci

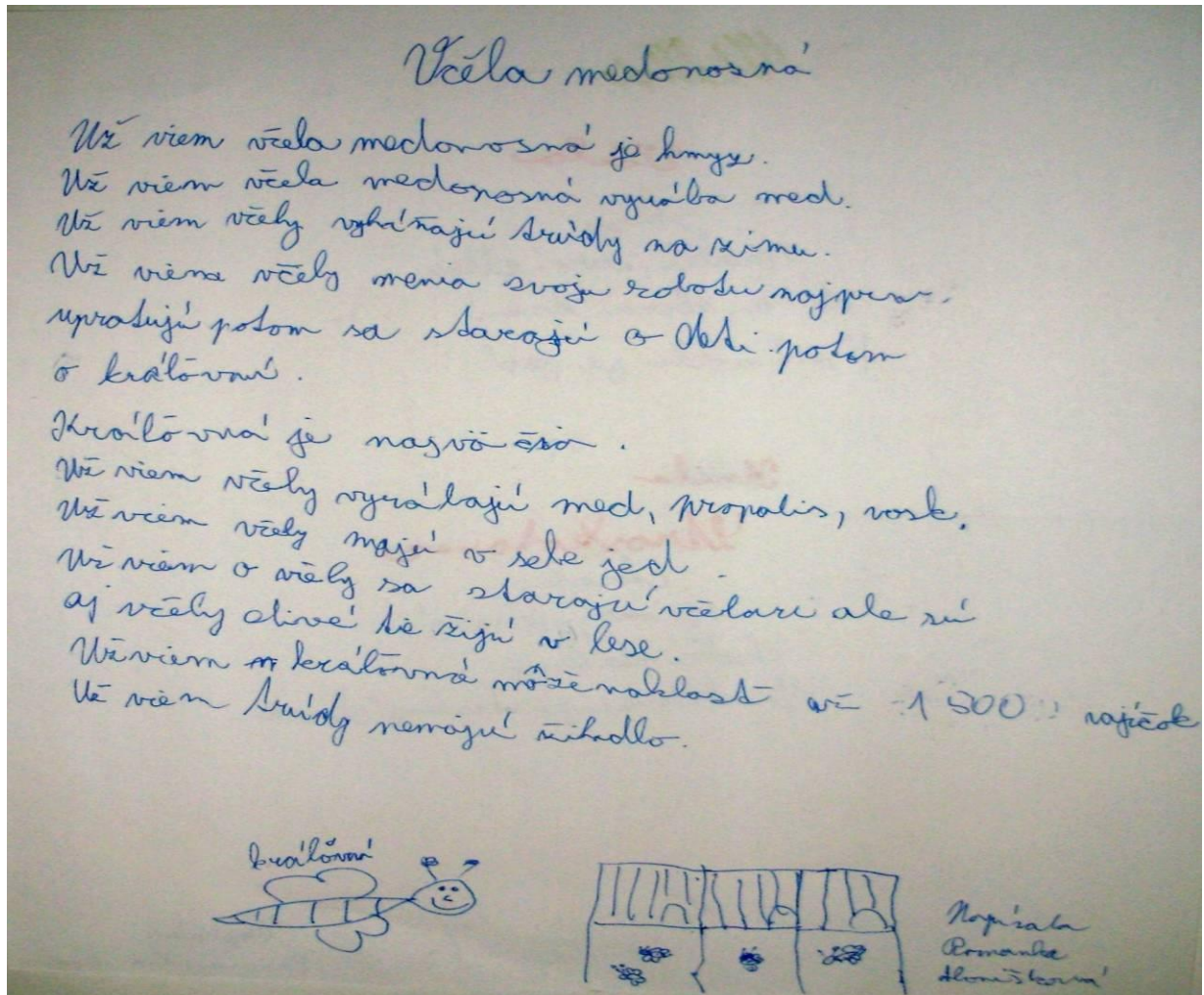
Obrázok 19 Učenie metódou Cubing – 2. Skupina pri práci

Obrázok 20 Učenie metódou Cubing – 3. Skupina pri práci

Obrázok 21 Učenie metódou Cubing – 4. skupina pri práci

Obrázok 22 Učenie metódou Voľné písanie – práca žiaka